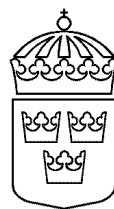

Riksdagens protokoll

2000/01:20

Fredagen den 27 oktober

Kl. 09.00 – 12.15

Protokoll
2000/01:20

1 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Sinikka Bohlin* (s) avsagt sig uppdraget som ledamot i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Kompletteringsval till EU-nämnden

Tredje vice talmannen anmälde att på grund av uppkommen vakans hade Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält Inge Carlsson som ledamot i EU-nämnden efter *Sinikka Bohlin*.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

ledamot i EU-nämnden
Inge Carlsson (s)

3 § Ledighet, m.m.

Tredje vice talmannen meddelade att *Göte Jonsson* (m) ansökt om fortsatt ledighet under tiden den 1 november–1 december 2000.

Kammaren biföll denna ansökan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Ulf Melin* (m) skulle fortsätta som ersättare för Göte Jonsson.

4 § Meddelande om EU-debatt

Tredje vice talmannen meddelade att EU-debatt skulle äga rum *torsdagen den 9 november kl. 12.00*.

5 § Meddelande om aktuell debatt

Tredje vice talmannen meddelade att på begäran av Centerpartiets riksdagsgrupp skulle aktuell debatt om hur demokratin lokalt ska kunna stärkas anordnas *fredagen den 10 november kl. 9.00*.

Från regeringen skulle statsrådet Britta Lejon delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Begäran om aktuell debatt

Av de ca 13 000 som blivit valda till kommunala beslutsfattande församlingar i det senaste valet har över 1 500 redan lämnat sina uppdrag. Var tionde politiker hoppar av i förtid. Ett av de vanligaste skälen till varför så många lämnat sina uppdrag uppges vara begränsade beslutsbefogenheterna på den lokala nivån. Det kommunala självstyret kringgås och beskärs. Aktuella sådana förslag finns på skolans område, inom bostadspolitiken och inom akutsjukvården. Sjunkande valdeltagande och många människors känsla av utanförskap undergräver demokratin. Demokratin måste förnyas och delaktigheten hos allmänheten ökas. De aktuella händelserna visar på motsatt utveckling. Mot bakgrund härav begär Centerpartiets riksdagsgrupp en aktuell debatt om hur demokratin lokalt ska kunna stärkas.

Stockholm den 24 oktober 2000

Agne Hansson

Gruppledare

6 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:40

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:40 av Ulf Nilsson om betygssystemet.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är plenifri vecka i riksdagen.

Stockholm den 25 oktober 2000

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 2000/01:39

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:39 av Lena Ek (c) om grundnivån i föräldraförsäkringen.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 november 2000.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

Skälet till dröjsmålet är bl.a. plenifri vecka.

Stockholm den 23 oktober 2000

Socialdepartementet

Ingela Thalén

Enligt uppdrag

Erna Zelmin-Åberg

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:43

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:43 av Ulla-Britt Hagström om byggforskningens framtid.

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 27 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 26 oktober 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:47

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:47 av Per-Samuel Nisser om miljöbalken och miljöstraffavgifter.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 26 oktober 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:33

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:33 av Ingvar Eriksson (m) om jordbrukets produktionsmedel.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor och inbokade engagemang.

Stockholm den 24 oktober 2000

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:44 av Margareta Cederfeldt (m) om fastighets-
skatten i Stockholm.

Interpellationen kommer att besvaras den 21 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är resor och inbokade engagemang.

Stockholm den 20 oktober 2000

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2000/01:53

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:53 av Lennart Kollmats (fp) om utflyttning av
akademiker.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 november
2000.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor och inbokade engagemang.

Stockholm den 24 oktober 2000

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 2000/01:1 om Österrikesanktionerna

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat statsministern vilka åtgärder
regeringen är beredd att vidta i syfte att klargöra vilken instans i Europe-
iska unionen (EU) som ska avgöra huruvida diplomatiska åtgärder mot
medlemsländer ska vidtas eller ej. Interpellationen har överlämnats till
mig.

Beslutet om åtgärder mot Österrike fattades utanför EU:s ram och be-
rörde enbart de bilaterala relationerna mellan Österrike och de övriga
medlemsländerna. Det var och är oerhört viktigt att motverka alla till-
stymmelse till rasistiska och främlingsfientliga strömningar. Detta gäller
särskilt när dessa strömningar återfinns i ett regeringsparti i ett av union-
ens medlemsländer.

Som kunde konstateras i ”de tre vise männens” rapport gav åtgärder-
na resultat. ”De vise” fastslår i rapporten: ”De fjorton medlemsländernas
åtgärder ökade insikten om de gemensamma europeiska värdenas bety-
delse, inte bara i Österrike utan även i andra medlemsstater. Det råder
inget tvivel om att åtgärderna som instiftades av de fjorton medlemssta-
terna i fallet Österrike har fått som följd att den österrikiska regeringen
har intensifierat sina ansträngningar. Åtgärderna har också gett kraft åt
det civila samhället att försvara dessa värden.”

”De tre vise männens” rapport föreslår att man i framtiden hanterar
denna typ av frågeställningar inom ramen för EU. Författarna vill för-
stärka de allmängiltiga europeiska värdena genom att stärka artikel 7 i
fördraget om Europeiska unionen. Man vill möjliggöra en kontinuerlig
övervakning och utvärdering av varje medlemsland och ge ministerrådet

mandat att på basis av resultatet vidta åtgärder mot ett medlemsland. ”De vise männen” vill också skapa en avdelning för mänskliga rättigheter inom rådssekretariatet som ska rapportera till Europeiska rådet, utse en kommissionär för mänskliga rättigheter samt stärka EU:s observatorium mot rasism och främlingsfientlighet i Wien med målet att omvandla organet till en fullfjädrad europeisk myndighet för mänskliga rättigheter.

Sverige är berett att diskutera hur situationer liknande Österrikes ska hanteras i framtiden. Diskussioner förs också redan inom ramen för den mellanstatliga konferens om unionens institutioner som nu pågår.

Anf. 2 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Några dagar efter det att sanktionerna mot Österrike hade hävts betonade statsministern i TV att sådana sanktioner kunde komma att sättas i gång även senare och att ingen skulle känna sig säker. Man skulle hålla ett öga på vissa politiska åsikter och yttringar inom EU.

Ytterligare några dagar senare läste jag ett TT-telegram där det stod: EU-sanktionerna mot Österrike var en engångsföreteelse och kommer aldrig att upprepas. I fortsättningen måste EU acceptera resultaten av demokratiska val.

Den som sade detta var EU-kommissionens ordförande Romano Prodi.

Då vill jag ställa en fråga till utrikesministern med följande lydelse: Vilka åtgärder är utrikesministern beredd att vidta i syfte att klargöra vilken instans i EU som avgör huruvida sanktioner, typ den nyligen avslutade mot Österrike, ska vidtas eller ej? Den frågan svarade inte statsrådet på. Är det EU-kommissionen eller är det regeringscheferna som bestämmer? Det kan inte vara fel att vi kan få ett klargörande på den punkten.

När det gäller valet av ”de vise männen” har det nog förvånat mer än en. Finland t.ex. är väl knappast världsberömt för sin invandrar- och flyktingpolitik. Belgien har problem med ett stort parti som är kritiskt mot invandrapolitiken. Så jag tror att det var lite fel personer som man valde ut.

Sedan är det ju så att EU, tyvärr, i dag har ett lågt förtroende i samtliga medlemsländer, kanske med undantag för dem som är nettobidragstagare. Agerandet i samband med Österrikesanktionerna stärkte, enligt min uppfattning, inte förtroendet. Beslutet var hafsigt tillkommet. Det hade inte stöd i den allmänna opinionen.

Jag har sett mätningar från några länder där olika institut gått ut och mätt människors uppfattning om sanktionerna. De visade på ett enormt övertag för dem som var kritiska mot det här beslutet.

Sedan uppträdde EU ibland t.o.m. lite löjligt under resans gång. Det var ett större möte – jag tror att det var i Portugal – där deltagarna skulle fotograferas. Vid mötet råkade en representant för Österrikes frihetsparti vara med. Inte någon ville under några förhållanden fotograferas tillsammans med denna person, och han eller hon fick inte vara med på något gruppfoto. Nu löste man problemet genom att Mexikos president, tror jag att det var, befann sig på orten samtidigt. I och med att han kunde ställa upp på fotot kunde man ta fotografiet. Ursäkta, men tycker inte fru utrikesministern att detta är lite löjligt? Hon kan väl hålla med mig om att det i alla fall inte stärker EU:s anseende.

Prot. 2000/01:20

27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Men än en gång: Vilken instans avgör om sanktioner ska vidtas eller ej? Anser utrikesministern att det som Romani Prodi har sagt inte stämmer överens med vad regeringscheferna inom EU tycker och tänker?

Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Till att börja med tycker jag att det är viktigt att slå fast att man måste kunna reagera och att det var viktigt att reagera i det här fallet.

Det var ju inte vilken regering som helst som bildades i Österrike. Det var en regering med ett direkt främlingsfientligt parti, ett parti som har brutit mot oerhört många av de värden som jag är övertygad om att såväl Sten Andersson och jag som alla andra här i kammaren omfattar.

I det läget är det också viktigt att EU kan markera att EU inte bara handlar om handel och ekonomi längre utan att EU också handlar om gemensamma värderingar och att andra länder därför inte stillatigande kan åse hur en regering med direkt främlingsfientliga inslag bildas i Europa. Det är också så att eftersom många av besluten i EU fattas gemensamt har varje regering en påverkan på alla andra länder i Europa. Det innebär också att det finns skäl att reagera om en av de regeringar som är med och fattar beslut som omfattar Sverige och Sveriges medborgare har ett främlingsfientligt parti i ledningen.

Sten Andersson ifrågasätter här ”de tre vise männen” och deras länder. Det här var ju väldigt respekterade personer som utsågs för att kunna göra en oberoende bedömning av åtgärderna, vilken effekt de hade haft och vad man skulle kunna tänkas göra i framtiden. De konstaterar att åtgärderna har haft effekt. De ger ett antal exempel på vilken effekt som åtgärderna har haft, allt från att påverka den direkta regeringspolitiken i Österrike till opinionsbildningen och själva regeringsbildandet. Även regeringsbildandet och vilka ministrar som utsågs påverkades faktiskt av omvärldens reaktion. De som hade gjort sig kända för de mest extrema uttalandena och agerandena fick trots allt inte komma med i regeringen.

”De tre vise männen” föreslog också att det var dags att avsluta åtgärderna. De lägger fram ett antal förslag om vad man ska göra i framtiden och om vem som ska kunna föra diskussionen i framtiden. Här tror jag att vi har en naturlig skillnad mellan regeringscheferna och Romano Prodi. Gemensamt diskuterar man nu det här. Ska vi ändra artikel sju i fördraget? Ska vi införa en kommissionär som följer den här typen av frågor? Då ger det naturligtvis kommissionen ett mycket mer direkt inflytande. Det är det naturligtvis också förståeligt att Romano Prodi verkar för. Eller ska man även vid nästa tillfälle kunna agera direkt mellan regeringscheferna, direkt mellan de olika medlemsländerna?

Jag tycker att det här är en diskussion som måste fortsätta att föras. Jag tycker att det är viktigt att Sverige som ett av de länder som förordar gemensamma värderingar och mänskliga rättigheter i Europa deltar aktivt i den här diskussionen utan att utesluta vare sig kommissionens roll eller medlemsstaternas direkta kontakter i sådana här frågor även i fortsättningen. Det är viktigt att vi även i framtiden kommer att kunna reagera gemensamt i Europa när gemensamma värderingar står på spel.

Anf. 4 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Visst ska man kunna reagera och agera gemensamt. Men kan man göra det? Jag tolkar utrikesministerns svar så att det som Prodi har sagt är desavouerat. Det stämmer alltså inte? Har jag fattat detta korrekt? Hans uppfattning strider uppenbarligen mot Göran Perssons, som jag tror har förankrat sin uppfattning bland övriga regeringschefer inom EU.

Sedan, fru talman, vill jag säga att jag har inga barn med Frihetspartiet. Men om man följde valkampen i Österrike i slutskedet så var det tyvärr så att mitt eget parti, Österrikes moderater, och även socialdemokraterna, faktiskt tävlade med Jörg Haider om vem som kunde vara mest extrem. De två partier som är stora, där jag måste beklaga både det ena och det andra, var faktiskt inga dunungar i den debatten.

Men frågorna måste ändå bli: Vilket land står i tur närmast för att ut sättas för EU:s sanktioner? Är det Danmark? Man har Danskt Folkeparti, det kan man strunta i. Men danska socialdemokrater har ju radikalt förändrat sin uppfattning i de här frågorna under de senaste månaderna. Det har kommit en del, måste jag säga, hiskliga uttalanden från ministrar i den nuvarande danska regeringen. Finland bedriver, som jag sagt tidigare, en flyktingpolitik som ligger närmare noll än ett.

Och, fru talman, hur gör man med de länder där det i de nuvarande regeringarnas underlag finns med både dåvarande och nuvarande kommunister? Där säger inte EU ett smack. Där är det tyst som i kyrkan. Det innebär alltså att EU med all rätt angriper nazismen. Det ska man göra, men med demokratiska metoder. Men man är helt tyst när det gäller kommunisterna av det enkla skälet att man har stöd av dem i sina respektive länder.

Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! För det första vill jag bara säga ett ord om historien när det gäller Österrike. Det är riktigt att det finns många skäl för både de konservativa och socialdemokratiska partierna i Österrike att vara självkritiska. Man har ju i många år ingått i en koalitionsregering som har minskat utrymmet för andra grupper i Österrike.

Men att utifrån den självkritik som de partierna bör ha, och naturligtvis också har haft efter valet, säga att de på något sätt skulle vara lika goda kålsupare allihop är ju fullständigt barockt. Det var FPÖ som hyllade Hitlers arbetsmarknadspolitik. Det var FPÖ som hyllade gamla krigsveteraner. Det var FPÖ som införde en främlingsfientlig propaganda som omvärlden inte hade sett maken till i Österrike tidigare.

För det andra var det frågan om Prodis citat. Prodi har ju själv talat för att man ska kunna införa åtgärder av den typ som "de vice männen" vill införa. Det Prodi har sagt är att han inte vill att regeringscheferna en gång till fattar det här beslutet utan att det ska vara ett beslut som enbart följs och fattas i kommissionen tillsammans med regeringscheferna. Med all respekt är det till syvende och sist så att man aldrig kan förhindra regeringscheferna och medlemsstaternas regeringar att fatta motsvarande beslut i en motsvarande situation även i framtiden.

Prot. 2000/01:20

27 oktober

*Svar på
interpellationer*

För det tredje gällde det vilka som då kan omfattas av detta i framtiden. Det tycker jag är en hypotetisk diskussion. Jag tycker inte att man ska gå ut och utdela några bannbullor i förväg. Däremot är det viktigt att det här är en signal både till de 15 nuvarande medlemsländerna i EU och till kandidatländerna; att den europeiska unionen är en union också med gemensamma värderingar och att de partier som hotar demokratin, de partier som är ett hot när det gäller främlingsfientligheten, göra sig icke besvär i några regeringar i Europa.

Anf. 6 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det sista var väl häpnadsväckande. De partier som hotar demokratin göra sig icke besvär i några regeringar i Europa. Här står alltså Sveriges utrikesminister och talar om för folk i andra länder hur de ska rösta. De har röstat. Jag tycker att de här sanktionerna i onödan har skapat ett martyrskap. Folk blir irriterade över pekpinningar uppifrån. Jag tror faktiskt, om nu inte Anna Lindh tror det, att människor kan tänka, kan avgöra, kan ta ställning baserat på egen inneboende kompetens utan att fråga överheten.

Sedan till det här om vem som bestämmer, EU eller kommissionen. Romano Prodi säger i sitt uttalande att i fortsättningen måste EU acceptera resultaten av demokratiska val. Jag tycker att det är glasklart. Men han har tydligen inte samma uppfattning i den frågan som Anna Lindh och regeringscheferna i EU:s medlemsländer.

Sedan noterade jag till sist att jag inte fick svar på frågan angående kommunister. Jag anser att skillnaden mellan nazism och i praktiken tillämpad kommunism endast handlar om grader i helvetet. Men jag förstår att man är tyst. I en del EU-länder i dag har man i regeringen folk som öppet var kommunister för några år sedan. De har kanske bytt skylt och kallar sig för dåvarande kommunister. Det är några som fortfarande är klockrena kommunister.

Jag kan ha missat något. Jag läser inte allt. Jag lyssnar inte på vartenda radioprogram och läser inte varenda tidning, men jag har faktiskt ännu aldrig hört någon kritik från Göran Persson eller Anna Lindh mot detta faktum. Och det är klart att det beror på att de sitter i samma sits för egen del i Sverige.

Anf. 7 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Kortfattat om det sista: Främlingsfientligheten i Europa i dag är ett reellt hot mot demokratin. Det är inte kommunisterna i t.ex. Frankrike.

”De tre vise männen” har i sin rapport tydligt pekat på hur dessa åtgärder påverkade Österrike och medförde förbättringar i Österrike, och de har visat att detta var effektiva åtgärder. Ett skäl till att vi även i fortsättningen – naturligtvis i undantagsfall och naturligtvis bara i exempel som är de direkta undantagsfallen och som vi hoppas att vi inte mer ska behöva uppleva – i de fall då vi återigen upplever att partier som strider mot alla våra gemensamma demokratiska värderingar och som direkt är ett hot när det gäller främlingsfientligheten i Europa måste kunna vara beredda att agera är bl.a. att just den här kammaren har överlåtit en del av sina beslut att fattas gemensamt i Europa. Då är det också över våra huvuden som regeringen i Österrike och de partier som ingår i regeringen i

Österrike och i andra länder sitter och fattar sina beslut. Och därmed måste vi också kunna reagera och agera när vi tycker att det går stick i stäv mot allt som vi tror på och vill se förverkligat i Europa.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 2000/01:45 om Ilascu-gruppen

Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Margareta Viklund frågar hur jag och regeringen avser agera för att stödja OSSE i dess strävan att ta upp fallet Ilascu till en ny rättegång i tredje land. Därutöver frågar Margareta Viklund vilka åtgärder regeringen avser vidta för att i FN belysa Ilie Ilascus situation och verka för att han tillsammans med de övriga i Ilascu-gruppen får en rättvis och fri rättegång.

OSSE:s parlamentarikerförsamling antog i juli i år en resolution om fallet Ilascu. Resolutionen uppmuntrar OSSE:s ordförande och OSSE-missionen i Moldavien att fortsätta sina ansträngningar att finna en medlemsstat som är villig att arrangera en rättvis rättegång för Ilascu-gruppens medlemmar.

OSSE:s ordförande Österrikes utrikesminister Benita Ferrero-Waldner besökte Moldavien tillsammans med en delegation i juli i år. Hennes delegation samtalade med Ilascu i fängelset. Som Margareta Viklund skriver i sin interpellation har det rätt stor oklarhet om huruvida Ilascu själv vill lagföras i tredje land. Senast tillgängliga uppgifter säger att han nu välkomnar en sådan process.

Fallet Ilascu är komplicerat på flera vis. Det sträcker sig i tiden tillbaka till 1990 när etniska moldaver på båda sidor av floden Dnestr genomförde aktioner riktade mot separatisternas kamp för ett oberoende Transnistrien. Ilascu anklagades och dömdes i en lokal skenrättegång i Transnistrien 1993 för att ha fört en illegal kamp mot den självutropade staten. Domen mot Ilascu är inte legitim. Transnistrien är inte internationellt erkänd som stat. Inom OSSE finns enighet om att frågan om Transnistriens status ska lösas med respekt för Moldaviens territoriella integritet.

Jag håller med Margareta Viklund om att fallet Ilascu måste lösas snarast och att frihetsberövandet av Ilascu-gruppens medlemmar är ett allvarligt brott mot de mänskliga rättigheterna. För att kunna lagföra medlemmarna av Ilascu-gruppen i tredje land krävs dock att det först klargörs vilka brott de har anklagats för, och därefter om dessa brott kan räknas som brott i det tredje landet samt ifall utlämning kan ske. I nuläget undersöker några av OSSE:s medlemsstater möjligheterna att genomföra en rättegång. Regeringen välkomnar att detta undersöks.

Utbrytarrepubliken Transnistriens ledare Smirnov har uppgivit att fallet Ilascu kan få en lösning först när frågan om Transnistriens status lösts. Givetvis kan ett sådant villkor ej godtas. OSSE arbetar dock intensivt med att bistå parterna att finna en lösning på statusfrågan och försöker bl.a. aktivt att sammanföra parterna för samtal. Ett nytt sådant möte med parterna planeras att hållas inom kort. OSSE:s parlamentariska församling och dess särskilda demokratiteam för Moldavien spelar också en

viktig roll för att verka för en politisk lösning. Den svenska regeringen stöder aktivt och följer med stort intresse dessa ansträngningar från OSSE:s sida.

Jag bedömer att frågan om Ilascu och hans tre medfångar först och främst bör drivas inom ramen för OSSE då denna regionala organisation på ett mer effektivt sätt kan diskutera och agera i enskilda fall. Inom ramen för FN är möjligheterna mindre att driva enskilda fall.

Sammanfattningsvis kan jag försäkra Margareta Viklund om att vi även i fortsättningen kommer att följa frågan och aktivt stödja OSSE:s ordförande och OSSE:s mission i Moldavien.

Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret som jag tyckte var uttömmande, klart och medkännande, även om jag har någon ytterligare fråga i anslutning till det.

Inledningsvis vill jag säga att jag hade mina funderingar innan jag beslutade att ställa den här interpellation. Det gällde bl.a. om detta kanske skulle uppfattas som ett enskilt fall och då kanske inte tas upp. Men i mitt resonering med mig själv så kom jag fram till att frågan om fallet Ilascu är en mycket generell fråga. Den handlar först och främst om mänskliga rättigheter, rättigheter som gäller oss alla var vi än finns, var vi än är och vilka vi än är, att inte behöva vara i fängelse utan dom eller rannsakan, oavsett vad vi kan ha gjort eller inte gjort. Interpellationen är generell också ur den synpunkten att det i dag världen över sitter människor i fängelser utan att de har blivit dömda eller ens vet varför de är fängslade. Jag tänker då på obekväma människor med andra uppfattningar än den som regimen har i ett land där de är fångar. Jag tänker på människor som sitter i fängelser på grund av ras, religion eller politisk uppfattning. Men framför allt tänker jag kanske nu på de människor, kosovoalbaner, som är fångar i serbiska fängelser, många av dem utan dom eller rannsakan.

För mig är Ilascu, även om det ytterst handlar om en människas situation, en symbol för alla de människor som i dag sitter fängslade världen över utan att ha blivit dömda. Jag tror att man i många länder följer just fallet Ilascu för att se hur vi i den s.k. demokratiska världen kommer att följa upp det beslut som OSSE tog i somras och som utrikesministern hänvisar till.

Fru talman! Eftersom utrikesministern och jag förmodligen har samma källor när det gäller Ilascu så är vi mycket samstämda i den information som vi har om honom. Men jag har kanske en poäng mer när det gäller hans fall, nämligen den att jag var med i Bukarest på OSSE-mötet då man diskuterade hans fall. Och med stöd och påhejad av den svenska delegationen hade jag också möjlighet att ta upp hans fall där. Det resulterade i den resolution och det beslut som utrikesministern hänvisar till i sitt svar. Men utrikesministern och UD, skulle jag vilja säga, har många poäng och möjligheter i den här frågan som jag inte har, nämligen möjligheten att i olika internationella sammanhang påverka organisationer och stater att stödja OSSE i arbetet med att bl.a. finna ett tredje land som är villigt att med OSSE:s stöd ge Ilascu och Ilascu-gruppen en fri och rättvis rättegång.

Sedan förstår jag inte utrikesministerns svar när det gäller FN:s bris-tande förmåga och, som jag tolkar det, kanske inte ointresse men ändå

Anf. 10 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Först och främst tror jag att det är bra att man tar upp enskilda fall, eftersom jag precis som Margareta Viklund tror att det varje gång hjälper till att sätta ljuset inte bara på det enskilda fallet utan också på det faktum att så många människor orättfärdigt befinner sig i fängelse för sina åsikters skull. Därför tycker jag att det är bra att vi får chansen att svara på frågor och interpellationer kring sådana frågor här i kammaren också.

Det här fallet är väldigt svårt. Det är tyvärr en ganska pessimistisk bild som vi ser just nu. Men vi kan ju hoppas att den kan förbättras av att vi får sådana samtal under hösten, så att spänningarna kan minska och så att man kan få reella förbättringar också i detta enskilda fall.

Det är inte för att vi tror att FN är ointresserat som vi inte vill ta upp fallet i FN utan därför att OSSE som organisation har mycket större möjligheter att agera när det gäller enskilda fall. Och för att då få det effektivaste och bästa agerandet så tycker vi att det är viktigt att man fortsätter att väldigt aktivt arbeta via OSSE för att sätta en press på den aktuella regimen och för att underlätta för den enskilda personen Ilascu.

Avslutningsvis: Margareta Viklund tog upp andra exempel på den här typen av fångar som orättfärdigt sitter i fängelse. Det är viktigt att peka på när vi ser ljusningar. En stor grupp av kosovoalbans som suttit i serbiska fångelser och serbiska fångar som suttit i kosovoalbanska fångelser kan nu, efter flera år av en väldigt dyster och orättfärdig situation för dem, efter valet av Koštunica se den första ljusningen. FN:s kommissarie för mänskliga rättigheter har ett specialsändebud, en svensk, som ska undersöka förhållandet för dessa fångar, som nu för första gången verkar kunna få visum och verkar kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Det kommer förhoppningsvis att leda till att den gruppen fångar kommer att släppas och kommer att behandlas i enlighet med vanlig lag och rätt.

Anf. 11 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Det är riktigt att man inte bara ska vara pessimistisk, utan vi ska också se den optimistiska bilden, visst, och vi ska vara glada över den. Men den optimistiska bilden kan svärtas ned av den pessimistiska. Vi måste hela tiden jobba med detta.

Utrikesministern sade att man hade en ganska pessimistisk bild just nu av Ilascus situation. Har de länder som har sagt sig vilja stödja OSSE i rättegången sagt nej, eller är det någonting som inte är riktigt klart? Hur går diskussionen och samarbetet med OSSE i den här frågan? Det skulle vara intressant att få höra.

Naturligtvis har OSSE en större möjlighet att ta upp enskilda fall. Jag tycker att det var positivt att få det gensvaret från utrikesministern när det gäller enskilda fall. Ändå måste också OSSE ha ett stöd för att kunna agera. Som jag ser det skulle FN kunna vara det stödet för att jobba vidare med det här fallet om man tog upp frågan som en generell och allmängiltig fråga. Därför har jag en avvikande uppfattning där.

Det är mycket som talar för att Ilascu utsattes för en kupp och skulle oskadliggöras. Han var kanske obekväm – vad vet jag – för en del perso-

*Svar på
interpellationer*

ner. Han kanske var en sanningssägande politiker – det vet jag inte heller. Men uppfattningarna om honom och de övriga i gruppen går isär – det vet vi. Det är en av anledningarna till att jag tycker att han måste få en fri och rättvis rättegång. Har de begått ett brott måste det bevisas. Jag tycker att vi måste vara väldigt hårda och tuffa här för att verkligen driva på i den här frågan.

Om nu utrikesministern menar allvar, och det tror jag, med att föra en utrikespolitik där de mänskliga rättigheterna sätts i centrum, anser jag att utrikesministern måste agera i det här fallet. Det betyder ett agerande och engagemang också i FN.

Anf. 12 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag kan hålla med om mycket av det som Margareta Viklund säger. Jag vill göra tre kommentarer.

FN:s roll: Skälet till att vi inte vill ta in en ny part just nu i denna fråga är att detta hänger samman med den stora diskussionen om Transsistriens status och att samtal i OSSE:s regi kommer att hållas mellan parterna under hösten. Blir det lyckade samtal minskar spänningen, och det innebär större möjligheter både för regionen och för det enskilda fallet Ilascu att få en lösning. I det här läget vill vi inte störa samtalen mellan parterna inom OSSE och därför inte ta in någon ny part i diskussionen.

Vad finns det för möjligheter att få lagföring i tredje land? Vi har tittat på det från svensk sida, men vi bedömer möjligheterna från svensk sida som väldigt små. Det skulle förutsätta att en åklagare i Sverige finner sådan misstanke om brott att han kan begära en utlämning till Sverige. Det är en väldigt liten möjlighet till framkomlig väg för svensk del.

De som då undersöker ifall detta står i överensstämmelse med deras lagstiftningar så att de skulle kunna ta på sig rättegångarna är Polen och Schweiz. De ser ifall det går med lagföring i Polen eller Schweiz. Även de har stora juridiska problem, men de har garanterat att de ska se över allt vad som går att göra. Jag garanterar att även den svenska regeringen kommer att fortsätta att följa det här fallet med intresse.

Anf. 13 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag får tacka för den här försäkran som jag tycker att det var bra att få höra. Jag visste om att det var Polen och Schweiz som var tänkbare kandidater i sammanhanget. Jag vet att vi har det juridiska hindret att ta på oss denna fråga i Sverige. Nu finns det kanske möjligheter att titta på hindren, men det ingick inte i min interpellation.

Jag vill tacka för den här informationen och diskussionen. Det känns bra att få föra upp den på den här nivån. Vi är en bred skara, vill jag påstå, som följer fallet väldigt noga ur MR-synpunkt. Jag tycker att det är väldigt viktigt. Ilascu har suttit sedan början av 90-talet – 92 säger en del, 90 säger andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 14 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ewa Larsson har, med utgångspunkt i en lista med förslag till åtgärder mot prostitution och försäljning av flickor och kvinnor, frågat mig om ansvarig minister avser verka för att dessa ska bli verklighet i svensk politik. Hon frågar också om jag ämnar vidta några andra åtgärder för att bekämpa slavhandel och prostitution.

Insatser för att komma till rätta med prostitution och handel med kvinnor spänner över ett brett fält. Det avspeglas också i Ewa Larssons förslag till åtgärder, som innefattar insatser inom såväl rättsväsendet och socialtjänsten som biståndspolitiken och Sveriges agerande i internationella sammanhang. Jag har här inte möjlighet att ta ställning till eller kommentera varje enskild punkt. Därtill är tiden för kort och mitt eget ansvarsområde alltför begränsat i förhållande till Ewa Larssons frågeställningar. I stället ger jag en övergripande redogörelse för regeringens syn på frågan samt hanteringen av den i EU.

Prostitutionen är ett mycket allvarligt samhällsproblem, både i Sverige och utomlands. Den medför skador både för individen och för samhället. Omkring prostitution förekommer i regel en omfattande kriminalitet, t.ex. koppleri, narkotikahandel och misshandel. De allra flesta prostituerade har också en mycket svår social situation, vilket är särskilt tydligt i de fall utländska kvinnor lockas in i landet för att prostituera sig. Det är därför ett angeläget samhälleligt och mänskligt intresse att bekämpa prostitutionen. Insatser måste, som framgår av Ewa Larssons förslag till åtgärder, ske inom en rad olika samhällsområden och riktas mot både efterfrågan på och tillgången till sexuella tjänster mot betalning. Det är dels fråga om stöd till prostituerade för att förbättra deras möjlighet och motivation att lämna prostitutionen, dels åtgärder inom rättsväsendet för att komma till rätta med den kriminella hanteringen runt prostitutionen. Inte minst handlar det om att komma till rätta med värderingar som tar sin utgångspunkt i synen på människor som handelsvaror, reducerade till objekt.

Inom EU har vidtagits, pågår och planeras ett omfattande arbete för att förstärka insatserna mot handel med människor. I slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors 1999 lyftes människohandel, särskilt utnyttjande av kvinnor, upp som ett område som ska prioriteras. Kommissionen har också aviserat nya initiativ i kampen mot människohandel inom en snar framtid. Vi avser att ge frågan hög prioritet under det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd. Att bekämpa människohandel är också en högt prioriterad fråga för Europol, och vi ska därför i största utsträckning dra nytta av Europols unika ställning som kriminalunderrättelseorgan för medlemsländerna när det gäller människohandel.

En annan fråga som kommer få en framskjuten plats under det svenska ordförandeskapet är jämställdheten mellan män och kvinnor. Mäns våld mot kvinnor och sådan handel med kvinnor som syftar till sexuell exploatering är inom jämställdhetspolitiken en prioriterad fråga. För att samordna frågor rörande handel med kvinnor under Sveriges ordförandeskap har jämställdhetsminister Margareta Winberg i samråd med mig och övriga ansvariga ministrar i dagarna tagit initiativ till att inrätta en interdepartemental arbetsgrupp. För att svara mot frågans

*Svar på
interpellationer*

komplexa karaktär ingår ett flertal departement i gruppen, däribland mitt eget.

Såväl i Sverige som inom EU och andra internationella organ pågår ett fortlöpande arbete för att bekämpa människohandel. Samtidigt återstår mycket att göra. Det gäller inte minst den slavliknande handel med prostituerade som förekommer i många länder och som också har förekommit i Sverige. Samarbetet inom EU ger oss enligt min uppfattning förbättrade möjligheter att bekämpa den gränsöverskridande brottslighet det här är fråga om samt att förbättra skyddet för de flickor och kvinnor som är föremål för denna cyniska och kriminella handling.

Anf. 15 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Först tänker jag kommentera socialministerns svar lite grann och i andra omgången tänker jag gå in på de 13 punkterna med konkreta förslag till åtgärder.

Vi är helt överens om att frågan spänner över ett brett fält. Det hade varit intressant om vi hade haft en sådan demokratisk procedur här i riksdagen att vi hade kunnat ställa samma fråga till flera ministrar samtidigt, att vi diskuterade mera utifrån en helhetssyn.

Sedan säger socialministern att han inte nu och här har möjlighet att ta ställning till eller kommentera varje enskild fråga. Då undrar jag när och var ministern har möjlighet att göra det om inte här och nu. Jag är öppen för att få höra mer precisa kommentarer vid andra tillfällen.

Ministern sade också att det var för ont om tid. Det är inte jag som har föreslagit att vi skulle ha den här debatten i dag, fredag. Jag föreslog i mitten av november för att få lite mera tid. Men så var det med det.

Det här är en övergripande fråga som spänner över många fält. Det är en samhällsproblematik. Det var därför som jag valde att rikta frågan till socialministern. Jag vill betona de sociala aspekterna. Sedan finns det de polisiära och kriminella aspekterna samtidigt som ärendet berör asylfrågor.

Själv grundbulten är punkt nr 1 bland de 13 punkterna i förslaget, nämligen människosynen. Vad är det att vara människa egentligen? Vi har i Sverige vår eminenta lagstiftning om att det är förbjudet att köpa en människas kropp. På det viset markerar Sverige att det är det som det innebär att vara människa, att det inte går att köpa en människas kropp. Vi har ett väldigt fint redskap i Sverige, tycker jag, som vi borde använda oss mer av.

I svaret tar ministern upp stöd till prostituerade och rättsväsendet. Om vi håller oss till stödet till de prostituerade undrar jag hur socialministern avser att ge detta stöd. Det var en av de viktigaste punkterna som många tog upp, politiker och organisationer, när lagstiftningen om att kriminalisera köpsköpare infördes, att man skulle ge stöd till de prostituerade.

Tidigare här i kammaren har vi haft debatt om att ansvaret vilar på kommunerna medan rättsväsendet får stöd från samhället. Ska jag tolka svaret så, att vi från nationellt håll nu är beredda att gå in och ge stöd. Kommunerna gör ett bra arbete, men de kan behöva en förstärkning genom öronmärkta pengar. I vissa avseenden tycker jag att det är viktigt att öronmärka pengar.

När det gäller EU:s roll säger ministern att Europol kommer att prioritera frågan. Då undrar jag hur det stämmer med resursfördelningen i

Europols budget. Kan man se att det avsätts så pass mycket pengar till kampen mot handeln med flickor och kvinnor att man kan säga att frågan faktiskt prioriteras?

I november kommer vi att ha vår årliga session med Nordiska rådet. Om Sverige nu ska lyfta den här frågan, kommer man att lyfta den också på Nordiska rådets session?

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Anf. 16 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Som jag ser det är det väldigt viktiga punkter som Ewa Larsson tar upp. Det finns också två mycket viktiga frågor att besvara i denna interpellation.

Liksom Ewa Larsson är också jag mycket förvånad över att svaret att socialministern inte har någon möjlighet att ta ställning till eller kommentera varje enskild punkt på grund av att tiden skulle vara för kort. Jag tror att det nödvändigt att regeringarna – även Sveriges regering – tar sitt ansvar och prioriterar frågan också ekonomiskt.

På tio år har frågan om sexhandel med barn förvandlats från en pinsam icke-fråga till en angelägenhet för hela världssamfundet. Det går inte längre att gömma huvudet i sanden, speciellt inte som prostitutionen sker så nära inpå oss.

Det jag efterlyser och som Sverige, Europa och världen, och inte minst de som redan har drabbats även i vårt land, efterfrågar är ledande politiker som aktivt vågar ta ställning mot barn- och kvinnohandel. Vi vet att det är ett växande problem och att det ligger väldigt nära oss.

För en månad sedan var jag i Riga. Jag satt då på en restaurang och åhörde ett samtal som jag inte kunde undvika att höra. En svensk man satt och intervjuade två unga jättesöta flickor. Det som mannen hade att erbjuda var arbete i hans familj. Han var ensamstående och behövde två vackra flickor för detta arbete.

Det var pinsamt för mig som svenska att åhöra det här samtalet. Jag visste precis vad det gick ut på och kunde ingenting göra mer än att ta kontakt med dessa flickor och fråga hur de blivit kontaktade och vad de trodde att de skulle arbeta med. Det här pågår väldigt nära inpå oss, socialministern – en timmes restid från Stockholm.

Enligt CIA uppgår antalet människor – främst då kvinnor och barn – som köps och säljs i världen till mellan 700 000 och 2 miljoner per år. Huvuddelen av dessa personer ingår i sexhandeln. Jag tycker att det är beklämmande att vi inte har lyckats avskaffa slaveriet år 2000. I stället har det ökat. Många rapporter pekar på att detta med *trafficking* ökar alltmer för varje år och att det finner vägar även in i Sverige.

Vi kristdemokrater tar med skärpa avstånd från denna slavhandel. Vi anser att man först och främst här i Sverige måste ta krafttag mot slavhandeln. Det behövs lagskärpning, ökade resurser till polis, information, utbildning och stöd till NGO:er, alltså frivilligorganisationer som arbetar med dessa frågor.

Det finns en opolitisk organisation som jag själv är styrelseledamot i, ECPAT. En stor del av tiden går åt till att söka resurser, och ofta får man avslag på dessa ansökningar. Jag tycker att socialministern har ett ansvar när det gäller ansökningar och bidrag till olika organisationer. Man kan också arbeta den vägen.

Vi vet också att maffian i dag använder mycket sofistikerade metoder för att locka in aningslösa ungdomar som vill ha ett arbete och möjligheter till ett dragligare liv. Min fråga till socialministern blir: Är socialministern beredd att med kraft ta itu med dessa frågor, just när det gäller den sociala delen men också när det gäller bidragsansökningar från de organisationer och grupper som arbetar med detta?

Anf. 17 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Förr i världen var det fattiga, utbildade flickor från främst Asien som kom till bordellerna i Västeuropa, särskilt på kontinenten. I dag är bilden ändrad. Kvinnor från Östeuropa är den nya generationen prostituerade. En del av dem är i och för sig fattiga i sina egna hemländer, men inte sällan välutbildade. Bilden har ändrats också i ett annat avseende. I takt med att marknaden har mättats i Centraleuropa vänder människosmugglarna blickarna mot t.ex. Sverige, där kvinnohandeln har ökat mer än man egentligen vet de senaste åren.

I morse berättades t.ex. på nyheterna om att det går busslaster med unga flickor från Murmansk till män som hyr f.d. sommarstugor i norra Sverige och Finland där dessa flickor installeras. Man får en cynisk prostitution. Många luras eller hotas in i prostitutionen eller säljs av sina s.k. pojkvänner eller föräldrar och smugglas över gränserna. Det finns också de som svarar på annonser om bra värlönlade jobb i väst.

Kvinnor har blivit en vara och smugglas som sådan till det ställe där man får ut mest. Samarbete äger också ofta rum med annan organiserad brottslighet, vilket gör livet än farligare för dessa kvinnor. Det finns de som menar att denna slavhandel – man kan faktiskt inte kalla den för någonting annat – med kvinnor är mer lönsam i vissa fall än handel med narkotika. Dessutom är straffen betydligt lindrigare och risken att bli fälld är nära nog försumbar.

Vad kan då göras? Sverige har t.ex. agerat inom FN:s ram. Vi kan titta på FN och se vad som har hänt fem år efter den stora kvinnokonferensen i Peking. Vid uppföljningen i New York i början på sommaren konstaterades att kvinnor i lika utsträckning, såvitt man kan se, är utsatta för såväl våld som diskriminering.

En del framsteg kan noteras i olika länders lagstiftning. Men i verkligheten är det inte en världsrevolution, som många säger behövs, för en bättre värld för kvinnor. Det är bl.a. Regan Ralph på Human Rights Watch som säger att denna världsrevolution behövs för att ändra förhållandena för kvinnor. Det gäller i och för sig inte bara *trafficking* utan även prostitution, misshandel och mycket annat.

Jag har inga 13 punkter för nödvändiga åtgärder, men jag har fem eller möjligen sex. Även om socialministern inte hanterat alla departement i regeringen förstår jag att regeringen har bildat en samrådsgrupp. Även om en del av mina punkter går utanför socialministerns domvärjo förutsätter jag att regeringen i varje fall tar ansvar för dessa frågor.

Den allra första saken ligger utanför mina fem punkter. Det handlar om föräldrarnas ansvar och skolans insatser. Den människosyn som i dag genom olika utsagor gör sig synlig på t.ex. skolans område är ovärdig ett civiliserat samhälle. Där behövs mycket stora insatser.

Vi bör kanske se över vår lagstiftning. Vissa länder har en lagstiftning som täcker handel med kvinnor. Det har inte vi i Sverige. Det finns då en

risk att det enbart kommer att handla om koppleri och att den förnedrande delen om handel med kvinnor inte kommer att omfattas. Jag återkommer till mina ytterligare fyra punkter efter ett litet tag.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Först en kommentar till Ewa Larsson om hur vi hanterar interpellationer. 13 förslag som sträcker sig från allt från lagstiftning, polisingripande, attitydpåverkan till asylrätten och liknande – som jag antar är taget från något slags program för att komma till rätta med problemet – förvandlas till en interpellation där man begär att socialministern ska svara.

Jag säger då inte som Ewa Larsson citerade att jag inte kan svara ”här och nu”. Jag säger i svaret: ”Jag har här inte möjlighet att ta ställning till eller kommentera varje enskild punkt”. Det gäller exempelvis frågan hur statsministern tänker agera och hur han tänker arbeta på sina möten i Europa. Det måste rimligtvis han själv svara på.

Sedan sade jag: ”Därtill är tiden för kort”. Det är en rad frågor som måste utredas. Det är rimligt att de kommer igen i motioner i riksdagen så att det finns en chans att verkligen gå igenom alla ställningstaganden. Väldigt många förslag är alldeles utmärkt. Sedan påpekade jag att mitt eget ansvarsområde är alltför begränsat i förhållande till frågeställningarna.

Jag vill upplysa om den begränsning som jag som fackminister har på dessa områden. Det kan vara besvärligt att ställa frågan igen till justitieministern, som är ansvarig för lagstiftningen och polisen. Det kanske kan vara besvärligt att ställa frågan till statsministern hur han ser på sitt arbete. Jag har därför valt att välja ut de områden där jag har ett eget ansvar som jag kan överblicka. Det är förklaringen till mitt svar.

De områden jag kan överblicka är just de som ligger inom Socialdepartementets ansvarsområde. Där ställer Ewa Larsson två frågor som har med detta problem att göra. Den ena är hur vi ser på ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Jag menar att det är kommunerna som genom socialtjänstlagen har ansvar också för att hjälpa de flickor eller kvinnor som behöver hjälp för att komma ifrån prostitutionen. Jag menar att det är en del av det som regleras av socialtjänstlagen och därmed en del av det kommunala ansvaret.

Vi har inga planer på att införa ett särskilt stöd eller särskilt bidrag till kommunerna för detta arbete. Vi förväntar oss att kommunerna tar sitt ansvar, vilket de faktiskt också gör. Det pågår väldigt många spännande projekt runtom i kommunerna där socialtjänsten arbetar mycket aktivt. Det gäller att vi från riksdagens sida förklarar att de har allt vårt stöd i det arbetet, men att det är en kommunal fråga.

Rosita Runegrund tog upp frågan om stödet till organisationer. Riksdagen ska fatta beslut om stöd till frivilliga organisationer inom det sociala området. Den frågan finns det möjlighet att diskutera i riksdagen när vi ska ta ställning till budgetpropositionen för nästa år.

Anf. 19 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Stöd till de prostituerade är en av de två saker som socialministern nämner som betydelsefulla. Socialtjänsten och även polisen

har skyldighet att sätta dit människor som köper andra människors kroppar, eftersom det strider mot vår lagstiftning.

Vi kan då notera det paradoxala att socialtjänsten inte har fått några öronmärkta pengar för att ge stöd till de prostituerade medan polisen har fått öronmärkta pengar för att upprätthålla lagen. Jag tycker att det är ologiskt. Endera ger man ingen stöd eller så ger man båda stöd. Det är därför som jag tar upp frågan igen. Vi har debatterat den förut här i kammaren socialministern och jag.

Jag ska tala om de möjliga åtgärderna. De 13 punkterna är inget program. De kom fram när vi hade något som vi kallade för Baltic Sea Green Network för ett par veckor sedan i Oslo. Jag åkte dit för att berätta om vår eminenta lagstiftning, och jag hade tre förslag till åtgärder. Jag kom hem med 13 förslag, eftersom vi har olika kulturer att hantera och olika infallsvinklar. Det är frågor som vi kommer att arbeta vidare med inom den gröna sektorn.

Den första frågan är att ändra mäns attityder till prostitution. Det torde ändå vara en väldigt viktig och basal fråga för socialministern. Det handlar om att t.ex. genomföra en kampanj. Ministern kan påverka sitt departement och regeringen att genomföra en kampanj. Det måste gå genom hela regeringen. Vi behöver också få en ordentlig statistik där vi kan mäta uppnått resultat så att vi verkligen kan se om kampanjen är verkningsfull.

Den utveckling som pågår i dag främst i norra Sverige visar på något helt annorlunda. Det är en accelererande utveckling där män från Norge, Sverige och Finland springer de ryska kvinnorna till mötes med brallorna neddragna. Det är en väldigt märklig form av näringspolitik. Det finns andra sätt på vilka vi kan stödja utsatta kvinnor från våra grannländer. Det finns en annan politik som vi kan driva, och den kan vi driva i Nordiska rådet.

Här kan socialministern själv initiera sina regeringskolleger och samarbetsministern Pagrotsky att lyfta frågan redan nu i november. Frågan är oerhört het i de nordiska ländernas norra delar. Det vore självklart att det är just Sverige som lyfter frågan, eftersom vi har vår eminenta lagstiftning. Jag kommer tillbaka till den igen och återigen.

Jag tycker att socialministern kan ge statsministern en liten *hint* om att det kan vara lämpligt att man säger från regeringen att *trafficking*, handel med flickor och kvinnor, är en oerhört allvarlig fråga. Ta gärna upp den frågan, kära minister, när ni träffar alla höjdare världen över. Ni pratar ju med varandra, eller hur? Så det går väl att ge mig ett positivt svar här, och säga: Jag ska ta upp det nästa gång vi träffas.

Att ge ekonomiskt stöd till de kvinnor som lämnar prostitution är ju nästan det allra viktigaste, så att de har möjligheter att ta sig ur den stora sociala problematik som de befinner sig i. Det är ingen lätt insats.

Sedan finns det en annan fråga, som våra gröna vänner i Tyskland brottas med. Man kan säga att Europa står inför ett vägval. Det ena är den holländska vägen, och det andra är den svenska vägen. Det vore fint om vi samarbetade med tyskarna, och särskilt dem från forna Östtyskland. Där håller det nämligen på att utvecklas en människosyn som innebär att det är kvinnans och flickans fel. All skuld ska ges till kvinnan och flickan. Mannen är helt oansvarig. Han har rätt att köpa kroppar hur som helst. Det är de som tar sig in i landet som bär skulden, och de ska straff-

fas. Det återstår alltså också mycket att göra när det gäller attityd och människosyn tillsammans med Tyskland.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

Anf. 20 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag tackar socialministern för invitationen när det gäller stöd till organisationer. Jag vill med glädje diskutera den frågan när den kommer upp.

I svaret berör socialministern att han har varit med och tagit initiativ till en arbetsgrupp där de olika departementen och de olika ministrarna ingår. Jag tycker därför att socialministern kan ta med sig de här frågeställningarna som gäller barnsexturism och handel med kvinnor och barn.

I ett svar på en fråga till Ingela Thalén som gäller huruvida man under ordförandeskapet kommer att lyfta fram frågan om sexuell exploatering av barn har hon lovat att detta kommer att bli en prioriterad fråga.

Jag vill att Sveriges regering och Sveriges ministrar, och i synnerhet männen i Sveriges regering, ställer sig i spetsen för detta och vågar lyfta fram de här frågorna och tala om hur man vill ha det. Jag tycker att det är oerhört viktigt.

Jag kommer nu från FN efter att ha varit där i två veckor. Jag har bevakat tredje utskottet och sett när man lägger fram resolutioner som just gäller *trafficking*. Jag har också sett svårigheterna att få till det riktigt tillspetsade när man i samråden mellan de olika länderna diskuterar, för det kryper liksom in på skinnet på de olika ländernas deltagare.

Vi har ändå här i Sverige förskonats väldigt länge. Därför tycker jag att vi kan ställa oss upp som en enhetlig nation just för att vilja arbeta för att eliminera handeln med kvinnor och barn. Vi har frågan om fattigdomen, och vi har arbetslösheten. Det finns hur mycket som helst att göra.

Jag vill att socialministern går från denna debatt och tar de här frågorna med sig till det s.k. samrådet.

Tack så mycket!

Anf. 21 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag är ledsen om detta till dels handlar om lagar och lagstiftning, men socialministern har ju själv nämnt den interparlamentariska grupp som finns i regeringen – och *trafficking* fordrar samarbete.

Jag menar att vi också bör ändra lagstiftningen på ett annat område. I dag är det nämligen svårt för polisen att göra en ordentlig undersökning, eftersom man om man ertappar en kvinna som olagligen tagit sig in i landet omedelbart skickar ut henne igen. Och det är naturligtvis riktigt enligt utlänningslagen. Men därmed försvinner också ett vittne, och det försvårar utredningen. Då är det sällan man kommer fram till fällande dom för den hallick som smugglat hit kvinnan. Det är ett problem, och jag tycker att regeringen bör se över lagen här.

Är det rimligt att straffsätserna för människosmuggling är mycket låga jämfört med t.ex. narkotikasmuggling? Det handlar om dagsböter som ligger ungefär på samma nivå som om man bär kniv i Sverige. Vilken människosyn ger det uttryck för?

Det fordras också mer av internationellt samarbete, inte bara inom EU utan också inom FN och även när det gäller vår bistandsverksamhet.

Slutligen behövs det också fler poliser. Fler poliser behövs i spanings- och utredningsarbetet, men också för det vardagliga arbetet på

Svar på
interpellationer

gator och torg. För att inte socialministern ska glömma detta så har jag med mig ett ringa substitut för poliser. Det är ett larm, som dessvärre många kvinnor i dag utrustar sig med därför att de är rädda att röra sig i samhället. Ett sådant samhälle vill åtminstone inte jag se.

Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Frågan om prostitution rör sig över hela det politiska fältet. Det är alldeles sant som Ewa Larsson skriver i sin interpellation – det handlar om åtgärder från lagstiftning över till det sociala arbetet och till vilken roll frivilligorganisationer kan spela och över till attitydförändringar som berör skolan och utbildningsväsendet, hela samhället inbegripet.

Då blir självfallet frågan om var man diskuterar detta komplicerad. Jag trodde – men där hade jag fel – att detta i själva verket också var en del av en motion som Ewa Larsson har väckt. Jag ser fram emot att Ewa Larsson väcker en sådan motion nästa gång det blir tillfälle till det.

Här finns nämligen skäl att diskutera över hela fältet och att pröva frågeställningarna på det här området. Man kan notera att Sverige faktiskt är en föregångare, och att det dessbättre också finns en bred politisk majoritet i Sveriges riksdag när det gäller hållningen till detta. Vad gäller lagstiftningen så har vi gått före. Det har mött kritik här på hemmaplan, och kanske också internationellt. Men jag är stolt över att Sverige på det sättet har tagit steget. Vi har en prostitutionslagstiftning som vi kan vara stolta över.

Vi kan också se resultatet av den. Många kritiker säger att vi inte riktigt har fått det resultat som vi hade förväntat oss. Vi kan se att prostitutionen har förflyttats från gatorna till andra miljöer. Men jag tror att lagstiftningen har två betydelser. Den ena är som stöd för faktiska ingripanden. Den andra är den normgivande betydelsen, där man gör klart vad som är tillåtet och inte tillåtet. Jag tror att det är otroligt viktigt för alla i Sverige i dag, men framför allt för kommande generationer, att det offentliga Sverige har talat om att vi numera betraktar också köp av sexuella tjänster som ett brott, och att det strider mot svensk lagstiftning.

Vi kan också konstatera när det gäller polisen dels att den i år fick ett extra resurstillskott, dels, och framför allt, att den kommer att få mycket förstärkta resurser under den kommande treårsperioden enligt budgetpropositionen. Jag utgår från att det innebär att polisen kan arbeta också med de här frågorna på ett betydligt effektivare sätt än den har kunnat göra hittills. Nu får man nämligen möjlighet att utöka sina resurser.

När det sedan gäller socialtjänsten så vidhåller jag att det är kommunernas ansvar. Vi ska påpeka detta. Vi har en socialtjänstlag just för att se till att kommunerna tar detta ansvar och att de har resurser och tillräckligt med personal för att följa upp prostitutionen och ge stöd till de flickor och kvinnor som vill komma ifrån prostitutionen. De ska också få ett ekonomiskt stöd. Den möjligheten har kommunerna att ge. Det sker faktiskt också ute i kommunerna. När kommunernas ekonomi nu blir något bättre borde det finnas större möjlighet för dem att engagera sig i ännu högre grad.

Sedan kommer vi till frågan om att förändra attityder. Man ska inte överdriva statsmaktens roll i detta fall. Det är klar att riksdag och regering kan bestämma sig för att starta kampanjer. Men jag tror att detta mer

handlar om att utnyttja vår kapacitet som samhällsmedborgare och som civila individer. Vår roll som föräldrar, vår roll i föreningslivet, vår roll som politiker i den allmänna debatten och vår roll som föredöme har nämligen en enormt stor betydelse. Attitydförändring betyder faktiskt att alla vuxna människor tar ett ansvar för att påverka sin omgivning i attityder och hållningar när det gäller prostitution exempelvis. Där menar jag att vi kanske har ett lika stort ansvar som medlemmar i politiska partier, i intresseorganisationer och i föreningslivet som vi har när det gäller att fatta beslut om statligt ledda kampanjer.

Anf. 23 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänker icke väcka någon motion i den här frågan, käre socialminister! Jag bjuder på de här förslagen nu – de är helt gratis. Ordförandeskapet startar om några månader, och jag tycker inte att vi har tid att vänta. Förslagen finns här och nu.

När det gäller attityder mot prostitution, vem som ska starta kampanjer och vilka nivåer man ska lägga sig på tycker jag att det är viktigt att komma ihåg att vi har oerhört starka kommersiella krafter som driver den här utvecklingen i hela världen. Det är maffian som polisen har att tampas med, och de är inga dunungar i det här avseendet. När man har så starka kommersiella krafter emot sig och när det våldspornografiska utbudet i medierna finns i snart sagt alla människors vardagsrum, måste samhället gå in. Det finns möjligheter att plocka in nästan vad som helst. Saker som inte får visas i England t.ex. får man visa i Sverige.

Detta är en utomordentligt allvarlig utveckling. För att vi ska kunna visa att vi menar allvar med vår lagstiftning måste vi faktiskt också göra en stor gemensam nationell kampanj, tror jag.

En av punkterna handlar om att ge asyl till de kvinnor som lockats in i landet och sedan tvingats till prostitution. Det är en oerhört laddad och allvarlig fråga. Jag tycker att det är viktigt att Sverige lyfter den som motvikt till den tyska utvecklingen där man lägger all skuld på den utsatta kvinnan. Här kan vi igen i vår lagstiftning ta fram någonting som visar på ett diametralt annorlunda vägval.

Till slut vill jag säga att jämställdhetsministrarnas jämställdhetsråd gemensamt har antagit ett uttalande där man vill att Sverige lyfter frågan om *trafficking*, bl.a. under ordförandeskapet. Här finns alla organisationer och partier samlade. Ministern säger nu att Sverige ska lyfta frågan. Hur mycket ska den lyftas?

Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Den ska lyftas mycket. Så här mycket exakt. Detta blir lite larvigt. Regeringen och den ansvariga ministern förklarar via mig att detta är en prioriterad fråga. Den kommer att lyftas på ministerrådet och spela en roll i diskussionen. Då är frågan hur mycket den ska lyftas. Den ska lyftas precis så mycket som vi vill att den ska lyftas för att det ska bli en diskussion i EU. Ställ gärna frågan till den ansvariga ministern! Då kan vi få ett exakt svar. Det viktigaste är väl ambitionerna att den här frågan ska tas upp.

Jag tror inte att någon i Europa i övrigt tvekar om Sveriges inställning och vår ambition att flytta fram positionerna på det här området. Man är

alldeles övertygad om vårt engagemang och har respekt för det. Man vet också om att det är en prioriterad fråga för oss.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2000/01:38 om aborter i Sverige

Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat mig dels vilka åtgärder jag ämnar föreslå för att få ned antalet aborter i Sverige, dels vilka åtgärder jag ämnar vidta för att kvinnors integritet även i framtiden ska skyddas även i de fall då de beslutat att genomföra en abort.

Jag vill börja med den andra frågan. Jag har helt nyligen besvarat dels en riksdagsfråga, dels en interpellation på samma tema. Mitt svar har båda gångerna varit att jag inte har för avsikt att besluta att personnummer ska införas i abortregistret.

Antalet aborter har sedan införandet av abortlagstiftningen i mitten av 1970-talet stadigt sjunkit. Det registrerade trendbrottet i den senaste statistiken visar att antalet aborter har ökat, och då särskilt i åldersgruppen 15–19 år. Detta är mycket oroväckande, och vi följer utvecklingen noga.

När det gäller insatser för att få ned antalet aborter har en rad åtgärder vidtagits i syfte att förebygga aborter. Bl.a. har preventivmedel gjorts mer lättillgängliga och i vissa landsting är de kostnadsreducerade för vissa grupper, exempelvis unga kvinnor. På flera ungdomsmottagningar har försök med gratis kondomer gjorts. Såväl Folkhälsoinstitutet och Socialstyrelsen som de flesta landsting satsar aktivt på upplysning om sexualitet och samlevnad. Utbyggnaden av ungdomsmottagningar runtom i landet har haft och har en stor betydelse för det förebyggande arbetet med oönskade graviditeter bland unga kvinnor. En annan viktig komponent är skolans sex- och samlevnadsundervisning.

Nationella folkhälsokommittén, som i veckan har överlämnat sitt slutbetänkande, har lämnat förslag till åtgärder för att skapa förutsättningar för en trygg och säker sexualitet där ett av målen är att minska antalet oönskade graviditeter och aborter. Betänkandet ska nu remissbehandlas och regeringen avser att återkomma i frågan nästa år.

Folkhälsoinstitutet bedriver ett omfattande arbete i syfte att förebygga aborter och oönskade graviditeter. Folkhälsoinstitutet har på regeringens uppdrag gjort en kartläggning av ungdomars sexvanor och attityder till sex och om dessa har förändrats över tid. Inom ramen för detta uppdrag har information om förekomst av och attityder till oönskade graviditeter och aborter framkommit. Folkhälsoinstitutet har därefter arbetat vidare med frågan och kommer att under våren presentera en studie om abortförebyggande arbete. Det är ett arbete som vi ser mycket fram emot, och det kommer också att ge oss mer information om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att vända trenden.

En faktor som kan vara avgörande för unga flickor och pojkar att skydda sig är tillgången till och eventuella kostnader för preventivmedel.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att se över prisskillnaderna mellan olika preventivmedel och hur dessa skillnader kan utjämnas.

nas. Socialstyrelsen ska göra en analys av nuvarande förhållanden och ur olika aspekter belysa konsekvenserna av en ordning som fullt ut utjämnar de skillnader som finns i dagens system. Uppdraget ska redovisas i april nästa år.

Min bedömning är att i det underlag vi har och kommer att få under våren finns mycket värdefull kunskap om hur man ska kunna förebygga önskade graviditeter och få ned antalet aborter.

Anf. 26 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack för svaret på min interpellation, socialministern. Vi var flera ledamöter i riksdagen som reagerade mycket skarpt när Socialstyrelsen kom med ett uttalande om att den vill inrätta ett personnummerregister över kvinnor som gör abort. Jag tycker att det var väldigt bra att det blev en skarp reaktion. Därmed bör ju Socialstyrelsen ha fått kunskap om de reaktionerna, och det gäller även dem som har väckt förslaget.

Min första tanke när jag läste det här svaret från socialministern var att jag tyckte att det var rimligt att socialministern inte gick in så skarpt just på personregistret, men jag fick lov att ändra mig. I morse sade man på nyheterna att det redan finns patientuppgifter om kvinnor som har gjort abort. Det finns redan registrerat. Det tycker jag, precis som Inger Segelström i debatten i morse, är upprörande. Min fråga till socialministern är: Ämnar nu socialministern se till att de uppgifterna omedelbart raderas?

Fru talman! Det är inte heller första gången som vi i riksdagen diskuterar abortlagstiftningen i vårt land. I frågor, interpellationer och i massor av motioner har det kommit åtskilliga åsikter och åtskilliga förslag. De allra flesta har väldigt bra slagit vakt om den rättighetslagstiftning som finns i dag när det gäller möjligheten att göra legala aborter när alla andra vägar är uttömda. Det är därför som vi är så många som har reagerat när registreringstankarna kom upp igen. Vi har en rädsla för att man börjar registrera. Det har man tyvärr också redan gjort. Det måste skrämma kvinnor från att uppsöka legala abortinstitutioner. Vi vill inte se några illegala aborter. Det är definitivt inte något som vi önskar. Det finns skäl, socialministern, att kraftigt slå vakt om den nuvarande lagstiftningen. Jag har anledning att tro att socialministern delar min åsikt i den frågan.

På min första fråga om vilka åtgärder som socialministern ämnar föreslå för att minska antalet aborter kan jag se i svaret att det finns en del synpunkter som är bra och som jag naturligtvis delar. Men det finns saker som bekymrar mig i svaret. Det finns svar som är vaga, t.ex. följer utvecklingen noga, återkommer nästa år och uppdrag har lagts ut. Uppdrag som just nu har lagts ut till Socialstyrelsen känns inte så särskilt angeläget för oss. Jag hoppas att ministern förstår att det finns vissa frågetecken när det gäller de förslag som kommer därifrån.

Fru talman! Jag respekterar att man måste utreda för att sedan sätta in de rätta åtgärderna. Men nog delar väl ministern min åsikt att detta inte är någon ny fråga? Det har förts debatter. Det har kommit fram olika förslag, och just nu kommer det larmrapporter. Socialministern bör kunna göra något redan nu.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är rädd för att den artikel som finns i Dagens Nyheter i dag och de kommentarer som har gjorts kring den bygger på en liten sammanblandning.

Jag är bekant med att Sveriges riksdag har bestämt sig, så vitt jag förstår i full enighet, för att vi ska arbeta med ett sjukvårdsregister eller ett patientregister för att kunna utveckla svensk sjukvård. Det handlar om att i registret kunna förteckna alla de behandlingar som sker inom den slutna sjukvården. Det är kirurgiska ingrepp, hjärtoperationer, lungoperationer, ortopediska ingrepp osv. Detta vill man göra för att kunna svara på frågor om följdverkningar, skador, effekter av olika medicinska behandlingar.

I detta register, som faktiskt spelar en roll för sjukvårdens utveckling, finns numera också alla kirurgiska ingrepp förtecknade, även aborter. Det är motivet för den typen av förteckning av behandlingar.

En helt annan diskussion handlade om det förslag som uppenbarligen diskuterades i Socialstyrelsen, att komplettera det abortregister man har för att följa abortutvecklingen, vilket ju är rimligt, med personnummer för att specialstudera aborter.

Jag har sagt att jag inte tänker lämna ett sådant förslag. Det har dessbättre inte kommit till regeringen, och det kommer således inte något sådant förslag från regeringen till riksdagen.

Men frågan om i vilken mån patientregistret, eller sjukvårdsregistret för att använda det uttrycket, är integritetskränkande, i vilken mån det skulle påverka kvinnor att välja abort, i vilken mån kvinnor efter det att de har bestämt sig för att genomföra en abort skulle få svårigheter kan jag inte bedöma.

Jag kommer att be Socialstyrelsen att redovisa till mig och till regeringen hur registret används, vilka komplikationer som finns med det. Men jag förstår hur riksdagen tänkte – jag deltog inte själv – när man bestämde sig för att också föra in detta. Det handlade faktiskt om att försöka bedöma abort såsom ett kirurgiskt ingrepp och om att se vilka effekter det kunde ha rent medicinskt – inte de ambitioner som fanns i den andra tanken.

Jag kommer att begära att få reda på i vilken mån de här uppgifterna betyder någonting för den medicinska utvecklingen. Betyder de ingenting kan man lika väl ta bort dem. Framför allt vill jag få reda på i vilken mån man kan bedöma att detta skulle påverka integriteten eller på något sätt skada de kvinnor som har genomgått abort. Jag kommer att begära att få en sådan redovisning.

Anf. 28 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack, socialministern, för det svaret.

Vi har i Sverige en bra lagstiftning när det gäller integritet för människor. Jag sitter själv i Datainspektionens styrelse och följer de frågorna med stort intresse.

När nu socialministern tänker samråda med Socialstyrelsen om just det här registret som redan finns vill jag skicka med uppmaningen att noga ta reda på hur det har gått till att få in uppgifterna. Det ska nämligen föras ett samråd med människor när man ska föra in dem i ett personregister. Det finns undantag. Det får man av Datainspektionen. Jag tänker naturligtvis också ta upp frågan där.

Det här är en väldigt viktig fråga. Det handlar inte bara om kirurgiska ingrepp. Det handlar om ingrepp i människors integritet. Det handlar om integritet för kvinnor som befinner sig i en mycket besvärlig situation.

Socialministern pekar också i sitt svar på att utbyggnader av ungdomsmottagningar i landet har haft och har en stor betydelse för det förebyggande arbetet när det gäller unga kvinnor. Så är det. Frågan är bara hur länge till. Vad säger socialministern om det besked som kom häromdagen om att ungdomsmottagningarna för en tynande tillvaro? Det saknas en tydlig överblick över kostnaderna. Mottagningarna lever ofta på projektpengar. Framtiden är osäker. Nationell och regional ledningsstruktur saknas. De statliga hivpengarna, som många mottagningar levtt på, öronmärks inte längre för just ungdomsmottagningar.

Samtidigt säger ungdomarna själva att det är väldigt bra med ett ställe dit man törs gå. Det här handlar ju ofta om unga kvinnor. Det är bra med ett ställe där man kan få ställa sina frågor och där man får råd och hjälp.

Nu när socialministern återigen ska se över vilka frågor som har samband med strävan att få ned antalet aborter, glöm då inte att titta på hur resurser ska kunna ställas till förfogande för skolhälsovård, ungdomsmottagningar och resurspersoner som arbetar förebyggande.

Den debatt som fördes här före den här interpellationsdebatten berörde, tycker jag, även den här frågan. Den kan kopplas direkt till frågan om hur man kan förebygga aborter. Förnedring av kvinnor, som de andra kvinnorna tog upp, prostitution och handel får säkerligen till följd att det sker abortering av foster på grund av att önskade graviditeter kommer till.

Jag vill i den här debatten stryka under de förslag som kom från kvinnorna i den förra debatten. Det saknas inte förslag om hur man ska komma till rätta med problemen och hur man ska arbeta vidare med förebyggande åtgärder. Det är också min förhoppning att ministern tar till sig de förslagen.

Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag har inte noterat några åsiktsskillnader mellan mig och Rigmor Stenmark när det gäller det arbete som måste utföras för att minska antalet aborter och förebygga situationer som leder till abort. Där är vi ganska överens. Det är vi också när det gäller frågan om vilket ansvar samhället har på de här områdena.

Men eftersom frågan om just patientregistret har kommit upp finns det faktiskt anledning att ett ögonblick försvara att vi har ett patientregister. Svensk sjukvård har mycket hög standard. Vi vet ganska väl vad olika ingrepp betyder. Vi kan följa upp skadeutveckling, följsjukdomar och andra följder av medicinska ingrepp.

Den frågeställning som ska diskuteras är ifall det betyder någonting för den medicinska utvecklingen att också aborter finns med såsom ett kirurgiskt ingrepp. Om det inte betyder någonting kan man ta bort det.

Den andra frågan som ska diskuteras är: Har detta varit integritetskränkande? Kan vi bedöma att den här typen av förteckning över medicinska ingrepp har betytt att någon har skadats i sitt sociala liv eller på annat sätt? Då finns det inga skäl att behålla det. Men det krävs en bedömning.

När jag säger sammanblandning tror jag att många i dag har trott att det har förekommit ett sådant register som Socialstyrelsen uppenbarligen diskuterade och som några stycken på Socialstyrelsen önskade skulle genomföras. Men det är inte det registret vi diskuterar. Något särskilt abortregister som innebär att man för till personuppgifter till det nuvarande abortregistret kommer inte att införas.

Anf. 30 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det är bra att socialministern och jag är överens. Det är ganska viktigt. Det är ändå angeläget att vi för den här debatten och så att säga för upp frågorna på dagordningen riktigt skarpt.

Till sist, socialministern, vill jag naturligtvis tacka för debatten. Men jag vill ta upp en fråga till, nämligen mannens ansvar för den kvinna som han har en sexuell förbindelse med.

Det går inte att nog understryka att en graviditet är båda parter ansvar. Det ofödda barnet har även en pappa, som jag tycker inte sällan kommer i bakgrunden. Man bör även se på hur pojken, mannen upplever en abort. Inte minst bör man när man debatterar det här ämnet alltid ha med båda parter.

Här vet jag att det finns mycket delade åsikter. Det finns de som anser att det bara handlar om kvinnan och hennes rättigheter, att det bara handlar om hennes kropp. Jag tycker inte att det är så enkelt. Det handlar om båda. Det handlar om barnet och om pappan.

Beslutet att göra abort är naturligtvis inte något lätt beslut. Kvinnan och mannen behöver all hjälp de kan få. De flesta aborter görs ju av le-gala skäl, av mycket personliga skäl där det också kan vara medicinska skäl som faller avgörandet. Från samhällets sida måste det ändå vidtas åtgärder på alla sätt så att aborter endast vidtas som en sista åtgärd i en mycket besvärlig situation.

Därför tycker jag att det är viktigt att påpeka att även mannen har ett ansvar och i högsta grad är inblandad. Det om något borde vara en fråga i jämställdhetsdebatten. Det om något borde även männen ta upp. Möjligen är tiden inte mogen för det ännu. Men jag tycker att det skulle vara intressant att höra om vår manlige socialminister har några tankar om det. Abort får nämligen aldrig ersätta preventivmedel. Respekten för livet får inte avtrubbas.

Nu har jag inte vinklat min interpellationsfråga till socialministern som en jämställdhetsfråga, så jag får nöja mig med att ha fört fram den här tanken och kräver inget svar. Jag vill föra fram ett varmt tack för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2000/01:32 om åtgärder mot s.k. ungdomsrån

Anf. 31 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat vilka åtgärder mot ungdomsrån jag är beredd att vidta.

Sten Andersson hävdar att det är förvånansvärt tyst från politiker såvitt avser frågan om det ökade antalet ungdomsrån. Han ställer också frågan om tystnaden beror på att rånerna för det mesta utförs av ungdomar med utländsk bakgrund.

Inledningsvis vill jag säga att jag ställer mig oförstående inför Sten Anderssons påståenden om tystnad från politikerhåll i fråga om ungdomsrån. Få brott har fått så mycket uppmärksamhet som just ungdomsrån. I svar på interpellation den 3 februari i år redogjorde min företrädare Laila Freivalds för några av regeringens åtgärder för att motverka att unga människor begår brott. I svar på riksdagsfråga den 17 augusti i år redogjorde hon för de åtgärder som vidtagits för att klarlägga orsakerna till att förövare av rån blir allt yngre. Ungdomsrån är något som i allra högsta grad har uppmärksamats. De tas på största allvar inom rättsväsendet. Projekt för att minska antalet ungdomsrån pågår i dag inom flera områden.

Ungdomar som är födda utomlands är kraftigt överrepresenterade bland de misstänkta gärningsmännen. När det gäller övriga ungdomar med utländsk bakgrund, dvs. de som är födda i Sverige, men med någon av föräldrarna född utomlands, är bilden en annan. Bland dem finns ingen sådan överrepresentation med avseende på ungdomsrån. Det här framgår av en undersökning som Brottsförebyggande rådet har gjort om ungdomsrån i Stockholm och Malmö under de senaste åren. Poängteras bör att ungdomsrånen endast utgör en liten del av den totala ungdomsbrottsligheten. Även inom gruppen utlandsfödda ungdomar är således antalet personer som gör sig skyldiga till sådana brott mycket litet.

Oavsett hur stor ökningen är finns det all anledning att se allvarligt på dessa brott. Trots att ungdomsrånen ofta handlar om små ekonomiska värden och att offret ofta inte blir allvarligt fysiskt skadat så är händelsen något offret bär med sig för lång tid, kanske för hela livet. Den rädsla en kränkning av det här slaget framkallar kan på ett dramatiskt sätt påverka brottsoffrets möjligheter att föra ett normalt liv. Det finns exempel på ungdomar som blivit rånade och som under lång tid tvekat att över huvud taget gå ut under vissa delar av dygnet eller att t.ex. åka tunnelbana. Samtidigt kan de unga gärningsmännen många gånger vara omedvetna om dessa konsekvenser av sitt handlande.

Så trots att ungdomsrån utgör endast en liten del av den totala ungdomsbrottsligheten är det ändå av största vikt att effektiva åtgärder vidtas för att begränsa dessa rån. Det är en mycket viktig uppgift för samhället att se till att våra barn och ungdomar inte blir utsatta för brott eller begår brott.

Jag är övertygad om att de mest betydelsefulla insatserna för att minska ungdomsbrottsligheten är de som vidtas för att förebygga att unga människor dras in i kriminalitet. Av avgörande betydelse är insatser från familjen, skolan, föreningslivet, socialtjänsten och det övriga lokalsamhället. Rättsväsendets insatser är bara en del av kampen mot ungdomsbrottsligheten.

Att rättsväsendet agerar snabbt och tydligt när ungdomar begår brott är dock mycket viktigt. Det är också viktigt med samarbete mellan rättsvårdande och sociala myndigheter och de brottsmisstänkta ungdomarna och deras föräldrar. Reglerna om ungdomsmål reformerades år 1995. Härigenom förkortades tiden mellan brott och reaktion samt skapades

förutsättningar för ett förbättrat samarbete mellan berörda myndigheter. Det yttersta syftet med reformen var att den skulle ha viss brottsförebyggande effekt. Den 1 januari 1999 förbättrades påföljdssystemet för unga lagöverträdare. Påföljden överlämnade till vård inom socialtjänsten blev tydligare, och en ny frihetsberövande påföljd – sluten ungdomsvård – infördes. Reformen kommer nu att följas upp och utvärderas. Samtidigt övervägs medlingens roll i rättssystemet.

Brottslighetens orsaker måste angripas lokalt där problemen finns. Ett framgångsrikt ingripande av samhället när en ung människa befinner sig i en riskmiljö eller i en risksituation förutsätter ett nära samarbete mellan myndigheterna – exempelvis polis, skola och socialtjänst. För polisväsendets del ska verksamheten präglas av ett långsiktigt problemorienterat arbetssätt med ett brottsförebyggande syfte.

För att framgångsrikt bedriva ett brottsförebyggande arbete erfordras kunskap om brottsligheten och dess orsaker. Exempelvis visar BRÅ:s kartläggning av ungdomsrån att mobiltelefoner är ett attraktivt och relativt vanligt objekt när ungdomar rånar andra ungdomar. Här kan, vilket BRÅ också påpekar, förenklade och snabbare sätt att spärta mobiltelefoner verka brottsförebyggande.

Någon tystnad i frågan om ungdomsrån råder knappast. Jag har i dag endast pekat på några av de åtgärder som redan har vidtagits i kampen mot ungdomsrån och övrig ungdomsbrottslighet. Självklart måste detta arbete fortsätta. Brottsligheten måste förebyggas och bekämpas oavsett av vem eller vilka den begås.

Anf. 32 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Ungdomsbrott är i Sverige ett nytt brott, som vi enligt min uppfattning kan hantera mycket dåligt med gällande lagstiftning. Det drabbar främst Stockholm, Malmö och Göteborg. Man stjälar kläder, mobiltelefoner, cyklar, mopeder och pengar. Gärningsmännen är ofta unga pojkar med invandrarbakgrund. Så är fallet oavsett hur man dribblar med statistik, som ministern faktiskt gör i sitt svar. Offren är många gånger unga pojkar, yngre än gärningsmännen och ofta etniska svenskar.

Vid de här brotten förekommer dels hot om fysiskt våld, dels våld – ibland mycket våld. Det förekommer ofta att man använder knivar. Effekten, förutom att offret blir av med sina ägodelar, är att det skapas en otrygghet, en fysisk och psykisk rädsla. Framför allt och viktigast: Det är nog det effektivaste sättet – det måste jag dessvärre erkänna – att skapa främlingsfientlighet i Sverige.

Fru talman! Jag står självfallet för mitt påstående att de här frågorna mycket sällan debatteras i Sveriges riksdag, trots att ministern kan referera till en interpellation och en skriftlig fråga hitintills under året.

Den låga åldern på gärningsmännen gör att det i praktiken är svårt för samhället att hantera denna fråga. Det är väl känt bland poliser att unga brottslingar skrattar åt dem och säger: Jag har inte fyllt 15 år, så ni kan inte göra ett smack. De vet om att de är under straffbar ålder.

Häromdagen sattes ett nytt rekord i Malmö. En 13-åring knivskar en 8-åring dels i armhålan, dels över fingrarna, därför att 8-åringen inte hade de pengar som 13-åringen trodde att han hade. Som straff blev 8-åringen knivskuren.

Dessutom finns det ett mycket stort mörkertal i dessa sammanhang. Man vågar inte anmäla brotten, eftersom man under dessa oftast blir hotad med att om de anmäls blir konsekvenserna än värre. Ibland känner gärningsmannen offret och vet vilken skola offret går i eller var offret bor, och det skapar rädsla.

Jag anser att lagstiftningen måste ändras. De förändringar som har gjorts är inte effektiva nog. Jag inser att det i botten finns sociala problem, men vi får ändå aldrig acceptera den här typen av brottslighet. Oskyldiga människor ska inte betala för att samhällets integrationspolitik har totalhavererat.

Till sist vill jag ställa en fråga. Ministern säger att det här inte är det stora brottet bland ungdomar. Jag undrar vilka brott av grupper – inte av enskilda – ministern anser är värre än de ungdomsrån som vi nu diskuterar.

Anf. 33 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa justitieministern välkommen till riksdagen och gratulera till den nya positionen. Jag ser fram emot förhoppningsvis utvecklande debatter i framtiden.

I BRÅ-rapporten *Ungdomar som rånar ungdomar* kan vi läsa att ungdomsrånen ökat kraftigt. Under de första sex månaderna 1999 anmälades lika många rån som under hela 1998, alltså en fördubbling. Vi kan läsa att 10 % av de tillfrågade pojkarna och 5 % av flickorna hade egen erfarenhet av att vara rånoffer.

Rapporten visar också att upp till 7 % av pojkarna bär vapen för att minska risken för att bli utsatta för rån. Var och en kan inse vilka risker som följer med detta. Rädda ungdomar med vapen är farliga och kan förstöra både sin egen och andras framtid. Till detta kan läggas att en stor del av våra unga påverkas i sitt vardagsliv av rädslan för att bli rånade. T.ex. uppges att de undviker att ha värdeföremål på sig. Det kan vara fråga om mobiltelefonen, som föräldrarna kanske försett dem med för att de ska kunna ta kontakt om de behöver hjälp men som de inte vågar ha med sig av rädsla för att bli rånade.

Av den stora grupp som blivit utsatt för rån uppger 50 % att de inte gjort någon polisanmälan, och bland de skäl som återfinns är att ”man får räkna med att bli rånad” och att ”rånaren skulle ändå inte få något straff”. Våra unga har rätt till ett liv i trygghet, och de ska verkligen inte behöva räkna med att bli rånade. Våra unga ska också få uppleva ett rättsväsende som de kan lita på. De ungas egna utsagor visar att så ser inte deras verklighet ut. Det är vi vuxna som har ansvaret och som måste återställa deras trygghet. Detta kräver bl.a. av oss att vi blir snabba och tydliga i våra reaktioner mot de ungas våld.

Samtidigt som vi tydligt markerar mot hänsynslöst beteende måste vi ge de unga chansen att visa att de kan bättra sig. Bl.a. kan en konfrontation mellan offer och gärningsman, vid vilken gärningsmannen görs medveten om vilken skada han orsakat, vara av betydelse. En majoritet i riksdagen har gett regeringen i uppdrag att arbeta fram ett förslag till hur medling skulle kunna bli en del av det svenska systemet, men det verkar inte finnas något större engagemang från Justitiedepartementets sida för denna fråga.

Därför undrar jag om vår nye justitieminister är beredd att skynda på arbetet med det av riksdagen begärda förslaget.

Det är också viktigt att visa de unga att man kan få en andra chans och att det lönar sig att sköta sig. Ett för unga tydligt sätt vore att åter införa möjligheten att döma till villkorligt fängelse, som förfaller om man sköter sig men verkställs om man fortsätter med brottslighet. Jag undrar om justitieministern kan tänka sig att vara beredd att arbeta för en lagändring i denna riktning.

Anf. 34 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Jag tittade i tidningen Dagen i går, och där står det under TV i kväll: Daniel blev rånad i tunnelbanan. "Rånaren sa att han skulle döda mig."

Jag är övertygad om att justitieministern och alla andra här har förmåga att leva sig in i hur en sådan pojke känner sig. Det handlar oftast om pojkar. Men jag tror att vi behöver påminnas om det så att vi inser allvaret: att det finns ett brottsoffer. Som justitieministern sade kanske personen får leva med detta i hela sitt liv.

Om ni av någon anledning missade det här programmet i går kväll, som heter "P.S." och handlar om Daniel som gjort en video om sina upplevelser, går det i repris den 29 och den 30 oktober.

Jag delar naturligtvis ministrarnas åsikt att vi ska förebygga dessa brott. Vi moderater har vid åtskilliga tillfällen lagt förslag om hur vi ska komma till rätta med och förebygga att ungdomar hamnar på en brottslig bana. Men hitintills har jag upplevt att vi som gensvar från regeringspartiets företrädare bara har fått nej och att de egna förslagen har lyst med sin frånvaro. Jag efterlyser alltså förslag. Det räcker inte att upprepa de gamla slagorden, utan det måste också ligga någon verklighet bakom.

Även i år har vi från Moderaterna väckt en motion i det här ärendet, om åtgärder mot ungdomsbrottslighet. Gun Hellsvik har tagit upp några av de förslag som vi lägger i den motionen.

Jag skulle vilja höra hur ministern egentligen vill stärka föräldrarnas roll. Det räcker inte att se till att införa maxtaxa så att barnen kan vara mera på dagis.

Hur vill ministern möjligtvis stärka skolans roll, både som fostrare och i att överföra nya kunskaper? Jag har själv ett förflutet i skolans värld och vet att det finns mycket att önska i fråga om att skolan verkligen tar tag.

När det gäller narkotika kryper missbruket längre ned i åldrarna. Under 20 år som lärare fick jag ingen fortbildning annat än när jag själv skaffade mig den, och det är samma för dagens föräldrar. Som föräldrar och som lärare är de flesta av oss inte uppdaterade så att vi kan känna igen symtomen, varken på begynnande missbruk eller när ungdomarna börjar strula. Det hjälper inte med slagordet "fler vuxna i skolan". Jag skulle i stället vilja säga att det vore bättre att vi och de som är i skolan agerar som vuxna. Men då måste vi också ha redskap.

När närpolisen infördes var det den stora lösningen på alla problem: närpolisen skulle arbeta förebyggande. Det tror jag också på. Men tyvärr har resurserna till polisen mest gått ut över närpolisen.

Även om såväl föräldrar som skola, övriga samhället och närpolisen lyckas så misslyckas de i alla fall med några. Om inte annat ser vi resultatet av det i BRÅ:s rapport.

Vi har t.ex. föreslagit att man skulle få registrera brottslingar under 15 år. Det kan tyckas som att det inte är någon lösning, men att börja i tid, att stämma i bäcken, är viktigt.

När en 15-åring första gången blir fast för något brott kan han tyckas "alldeles ren", och man börjar åtgärderna på helt fel nivå. Det är viktigt att se sanningen som den är och att inte sticka huvudet i sanden.

Jag ser fram mot debatterna med ministern och att få veta vilka åtgärder man verkligen ska vidta. Åtgärder måste vi ha, men jag efterlyser verkligen hur de ska vidtas.

Anf. 35 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag skulle också vilja börja med att hälsa justitieminister Thomas Bodström välkommen till kammaren för första gången och önska honom lycka till i sitt nya uppdrag.

Jag skulle också vilja säga att jag hoppas att vi framöver får trevliga debatter. Rättsväsendets frågor är så viktiga, och vi måste försöka skapa trygghet för alla människor i samhället.

Fru talman! Jag tänkte ägna mig åt en enda fråga i mitt debattinlägg, och jag skulle vilja ta upp registreringen av minderåriga lagöverträdare. Det är ett gammalt känt moderatkrav att de som är under 15 år och som är skäligen misstänkta för ett brott ska registreras. Vi tror att det har en stor betydelse för polisens kartläggning av brott och brottsbekämpning om vi kan införa en sådan registrering i polisens misstankeregister.

Vi vet att 15-åringar som har kommit till den gränsen där de blottar att de har begått brott ofta har en lång erfarenhet av brott dessförinnan, som kanske började redan i 12–13-årsåldern. Det sägs ibland att de som blir tagna första gången kan ha en brottsbana med ett fyrtiotal brott bakom sig och har blivit ganska avancerade i att begå brott.

Därför anser vi att en sådan här registrering skulle vara värdefull. Det skulle ge en mer rättvisande statistik över brott som begås.

Det skulle också ha en viktig roll i brottsförebyggande syfte, eftersom man då kan stoppa en yngre person som begår brott mycket tidigare än efter 15-årsåldern.

Jag vill avslutningsvis nämna regeringens proposition, som justitieministern kanske inte känner till, 1994/95:144 *Riktlinjer för registrering av påföljder*. Där uppgav regeringen att misstankeregister ska användas för samordning av olika brottsutredningar beträffande samma person. Men sedan har det stannat upp, och man har inte brytt sig om det. Man vill alltså inte lyssna på kraven från moderat håll. Vi tycker att det vore skäligt att ungdomar under 15 års ålder också skulle kunna registreras. Min fråga till justitieministern blir därför om justitieministern är beredd att införa registrering av minderåriga lagöverträdare.

Anf. 36 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tackar för det trevliga välkommandet. Jag är också övertygad om att vi kommer att ha många bra och spännande debatter där skillnaderna mellan våra partier tydliggörs.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

Svar på
interpellationer

Sten Andersson anser att den här frågan har diskuterats för lite. Jag tycker att det är en felaktig uppfattning, men i varje fall ska vi fr.o.m. nu, tycker jag, ha en kontinuerlig diskussion om detta – det är mycket, mycket viktigt.

Vad först gäller frågan om lagöverträdare som är under 15 år vill jag säga att de redan nu kan bli omedelbart omhändertagna, som ni väl känner till. I sådana mål som gäller omhändertagna barn finns det ju uppgifter hos socialtjänsten. Jag är, i varje fall inte nu, beredd att gå längre när det gäller en registrering. Jag vill alltså bara säga att möjligheterna redan nu finns på socialtjänsten, men jag ber att få återkomma i frågan.

Det är alltså fel att påstå att ungdomar som är under 15 år kan säga: Ni kan inte göra ett smack! Det kan man faktiskt. Man kan alltså omhänderta dem och skilja dem från deras hem och familj.

På Sten Anderssons fråga vill jag svara att jag inte tycker att man ska gradera olika brott eller antalet brott. Varje brott är ju ett för mycket. Men ett som har berört mig väldigt illa är just narkotikakonsumtionen bland ungdomar och de fruktansvärda konsekvenser som den får, inte minst användandet av Rohypnol och alkohol, som ligger bakom många av de mest fruktansvärda misshandelsfallen och fall där det har gått ännu värre.

Det som är problemet när det gäller ungdomsrånen, som man kallar de rån som gäller mobiltelefoner, är faktiskt att de är förenade med mycket lite eller inget våld. Där ligger ett av problemen. Gärningsmännen förstår inte vilken skada de gör offret. Det är just därför som medling, som Gun Hellsvik tog upp, är så viktigt. Först då kan de förstå vilken oerhörd skada de gör brottsoffret; det är inget tvivel om den saken.

När det gäller frågan om medling vill jag säga att den är föremål för en särskild utredning av Staffan Levén. Den kommer att vara klar den 1 december, och jag är väldigt intresserad av att titta på den.

Påföljdssystemet ska ses över – jag går inte in närmare på det. Också när det gäller frågan om familj och skola pågår det arbete, och där är det mycket viktigt att fortsätta det brottsförebyggande arbete som nu görs i två tredjedelar av kommunerna.

Anf. 37 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Man hävdade när man införde närpolisystemet att det skulle skapa en närhet. Poliserna skulle hinna syssla med annat än att klara upp begångna brott. De skulle jobba så att de skulle kunna förebygga brottslighet.

Närpolisystemet, som antalsmässigt blomstrade under början och mitten av 90-talet, är i dag på många platser endast en kuliss. Jag ska ta ett exempel.

I Rosengård i Malmö hade närpolisen 53 poliser 1994. I dag, sju år senare, har man 18–20. I dessa 18–20 ingår poliser som är stationerade i Rosengård men vars arbetsuppgift är att köra polisbil i hela Malmö kommun. Antalet närpoliser har alltså minskat på ett sätt som innebär att man i dag inte kan göra det som vi trodde och menade att en närpolis skulle göra och som en närpolis kan göra när den är effektiv och väl bemannad. Det man i dag sysslar med är brandkårsutryckningar när brotten redan har blivit begångna.

Det här med påföljder och lagstiftningen kan mina tre kolleger mycket bättre än jag. Men oavsett vad ministern säger är det så att poliser och socialarbetare i dag suckar, om de inte blåljuger rakt ut i tidningarna, och säger att deras möjligheter att hantera denna fråga i praktiken är starkt begränsade.

Jag har aldrig blivit utsatt för något ungdomsrån – jag är dessbättre för gammal för det – men man hör ofta att de som har blivit det talar om en nonchalans från gärningsmännens sida. Jag tror visst att medling och det faktum att man blir konfronterad med offret kan ha sin verkan. Men många poliser säger till mig att många av de här ungdomarna när de åker fast första gången har gjort liknande brott många gånger tidigare men aldrig blivit anmälda för det, precis som Maud Ekendahl sade. I vissa fall har deras känslökyla accelererat till en sådan nivå att jag är rädd att man inte kan komma till rätta med den genom ett medlingsinstitut. Det är riktigt, som ministern säger, att de inte förstår vad de gör.

Vi ska inte diskutera vilket brott som är värst – det kan jag hålla med om; det är lite felaktigt. Jag tror att antalet ungdomsrån där våld ingår faktiskt är större än vad som sägs, men låt oss strunta i det. Låt oss i stället gemensamt försöka se till att de här rånen framöver blir så få som möjligt.

Anf. 38 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först blir jag lite konfunderad när jag hör justitieministern säga att man inte ska gradera brott. Då måste jag fråga mig: Varför har vi olika påföljder för olika brott? Ska vi inte gradera dem ska vi ha samma påföljd för allt!

Det gläder mig att justitieministern ser positivt på medling. Jag hoppas att jag kan ta detta som ett löfte om att justitieministern kommer att se till möjligheterna och inte svårigheterna. Hittills har vår kamp för medling i stort sett bemötts med hänvisning till alla svårigheter. Ser man möjligheterna brukar man också kunna lösa de problem som kan ge svårigheter.

Justitieministern svarade inte på min fråga om villkorligt fängelse. Jag har förståelse för att den begränsade talartiden skapar svårigheter. Men jag skulle i varje fall vilja ha en kommentar från justitieministern om justitieministern kan se några fördelar i villkorligt fängelse framför villkorlig dom.

Anf. 39 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Jag vill ta upp en annan fråga – det handlar om synen på familjen. Där finns ett och annat övrigt att önska i dagens lagstiftning.

Enligt lagen om unga lagöverträdare ska vårdnadshavare normalt informeras när en person under 18 år begår brott. Vårdnadshavaren ska kallas till förhöret, och även informeras om tid och plats för rättegången. I samma lag stadgas även att företrädare för socialtjänsten ska närvara vid förhöret.

Dessa stadganden ger uttryck för allvarliga brister i synen på föräldrarna och deras roll. Är det så – och det är inte helt ovanligt – att en av föräldrarna inte är vårdnadshavare så kallas han eller hon varken till information eller till förhör. Den förälder som inte är delaktig i vårdnaden betraktas alltså inte som betydelsefull för den unge.

Att socialtjänsten ska närvara men att föräldrarna bara kallas tycker vi lite grann visar lagstiftarens och därmed också regeringens och justitieministerns syn på föräldrarna.

Nu är justitieministern ny och har möjlighet att se över detta. Det är naturligtvis bara en liten detalj i det stora hela, men det ger alldeles fel signaler. Enligt vår uppfattning bör föräldrarna kallas oavsett om de är vårdnadshavare eller ej. Lagen bör t.o.m. uttrycka en skyldighet för föräldrar att närvara både vid förhör och vid rättegång.

Det ger fel signaler. Är ministern beredd att titta över dessa delar i lagen?

Anf. 40 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Justitieministern! Jag känner väl till att fallet överlämnas till socialtjänsten om personen som har begått brottet är under 15 år. Vad jag försökte säga tidigare var att man inte börjar med de grövsta brotten. Man börjar med småbrott. Fick vi föra in dessa småbrott i misstankeregistret från början hade vi fått en överblick över vad som håller på att hända med t.ex. Kalle, och då hade vi kunnat sätta stopp för det. Det är det som skulle vara det förebyggande arbetet och hjälpen för polisen och socialtjänsten att sätta stopp i tid.

Hur många ungdomar säger inte ”Ja, ja. Jag har gjort så mycket innan” när de är 15 år och åker dit första gången? Att göra så här är ju att hjälpa den som är mycket yngre och hindra honom eller henne att bli så avancerad vid 15 års ålder.

Sedan tog justitieministern upp något som är mycket intressant, som inte ska debatteras nämnvärt här. Jag instämmer i att alkohol och Rohypnol, som många ungdomar använder, är livsfarligt. Den medicinen skulle absolut avregistreras, för den har inte längre på marknaden att göra. Ungdomar och grova brottslingar tar Rohypnol tillsammans med alkohol för att bli iskalla för att kunna utföra grova rån och inte minst slå ned och våldföra sig på människor. Det borde vi ta en debatt om med en annan minister så småningom.

Anf. 41 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det blir lite schizofrent att försöka debattera med fyra personer samtidigt, men jag ska göra vad jag kan för att svara på de frågorna.

Vad gäller frågan om att gradera brott är det som Gun Hellsvik säger naturligtvis riktigt. Det finns olika påföljder för olika sorters brott. Det jag menade var att man i kampen mot brottslighet kanske inte bara ska sätta det ena före det andra.

Sedan efterlystes ett löfte från mig om att se möjligheterna och inte svårigheterna vid medling. Detta är absolut ett av de första löften jag kan ge. Jag har tidigare inte kunnat uttala mig eftersom jag är ny, men detta är nu ett löfte. Jag kommer att se möjligheterna och inte svårigheterna.

Vad gällde frågan om polisen, som Sten Andersson tog upp, kan jag säga att vi debatterade just den frågan häromdagen. Jag vill bara återupprepa att det ändå är den största satsningen någonsin som regeringen nu gör, med mer än 1 miljard kronor. Jag vill inte bli en sifferminister, men 1 miljard är ändå 1 miljard.

Vad sedan gäller frågan om villkorligt fängelse kan jag säga att rege-
ringen vid den senaste påföljdsreformen uttalade att en fortsatt analys av
villkorligt fängelse ska ske. Detta gäller påföljdssystemet generellt, men
kan naturligtvis även få betydelse för unga. På sikt fortsätter reforme-
ringen av påföljden. Jag ber att få återkomma där.

Frågan om föräldrar som inte är vårdnadshavare togs upp här. Jag är
väl medveten om att man kan isoleras som icke vårdnadshavare, men att
man likväl är förälder. Jag kan inte säga mer nu än att jag lovar att titta
på den saken, men jag är medveten om att det blir antingen svart eller vitt
när man inte är vårdnadshavare. Jag har stött på problemet många
gångar.

Slutligen vill jag vad gäller frågan om att så unga inte är straffmyn-
diga säga att det är socialtjänsten som har huvudansvaret för de unga. Det
är viktigt att den har kunskapen. Det är inte registreringen som är det
primära, utan det ska ligga just på socialtjänsten.

Anf. 42 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag såg TV-inslaget i går där ministern invigde en po-
lishögskola någonstans uppe i Norrland. Visst anser jag att det är bra. Det
är bra med nya poliser. Men det tar en tid innan de blir just poliser och
kan arbeta. Det innebär att vi framför oss har en tid då dessa brott fortfa-
rande begås och då det blir ett glapp.

Ingen blir gladare än jag om vi kan slippa att stå i kammaren och dis-
kutera det, för det är ett fruktansvärt brott när det begås mot unga männi-
skor. Jag vet att vi inte kan ha ett samhälle utan brott. Det förekommer
inte, ungefär som att trafik utan dödsoffer tyvärr inte heller förekommer.
Men vi ska jobba så mycket vi kan för att vi ska ha säkra gator, torg och
tunnelbanor. Människor ska i stort känna sig trygga när de går ut på gator
och torg, och de ska våga ta med sig t.ex. mobiler, som Gun Hellsvik
nämnde. De är i sig en trygghetsgaranti i dag. När det är mobilen som för
många är det första rånojektet är det faktiskt en bekymmersam situation.

Jag sade tidigare att jag inte är med i det aktuella utskottet, men det är
jag som har talartid kvar. Jag får säga, om jag ska recensera, att ministern
har kommit hyggligt ifrån denna debatt. Jag hoppas att vi kan bli än mer
överens framöver.

Anf. 43 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara säga kort att jag, på samma sätt som jag
tycker att det är viktigt att tydliggöra de politiska skillnader som finns
oss emellan, också tycker att vi ska ta vara på de områden som ändå finns
där vi gemensamt kan titta på olika frågor. Det gäller bl.a. just frågan om
medling och att vi är överens om att tryggheten för våra medborgare är
våldigt viktig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 44 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Maud Ekendahl har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att våra anstalter ska bli fria från narkotika.

Inledningsvis vill jag säga att det inte råder någon som helst tvekan om narkotikamissbrukets betydelse för brottsligheten. Missbruket måste bekämpas om vi ska kunna förmå människor att inte begå brott. Det gäller på våra anstalter och det gäller i samhället i övrigt.

Antalet narkotikamissbrukare på våra fängelser speglar förekomsten av narkotika i samhället. Att motverka drogberoende och narkotikamissbruk är alltså en angelägen fråga både för kriminalvården och för samhället i stort.

På senare år har andelen intagna med en bakgrund som narkotikamissbrukare ökat. Andelen är nu närmare 50 %. Det beror bl.a. på att narkotikamissbrukare mer sällan kommer i fråga för de alternativa påföljderna. Det har därför blivit proportionellt sett fler narkotikamissbrukare bland de nyintagna i fängelse. Det här är ett förhållande som kriminalvården inte kan påverka, men som i stor utsträckning påverkar förutsättningarna för kriminalvårdens arbete mot narkotikamissbruket.

Maud Ekendahl hävdar att det råder brist på drogfria fängelser. Jag vill upplysa Maud Ekendahl om att man på 66 % av Sveriges anstalter bedömer att narkotikamissbruk förekommer bara sällan eller aldrig. Det finns också på våra fängelser totalt 400 särskilda narkotikaplatser för motiverade missbrukare. På de flesta av de här avdelningarna lever de intagna åtskilda från andra intagna. De deltar också i särskilt anordnad programverksamhet.

Detta hindrar inte att kriminalvårdens insatser för att bekämpa narkotikamissbruket kan intensifieras ytterligare. Regeringen har också krävt det i Kriminalvårdsstyrelsens regleringsbrev. Kriminalvården har nu inrättat en central ledningsgrupp för narkotikafrågor. Gruppen ska bl.a. utarbeta en strategi för narkotikabekämpningen. Man arbetar också med lokala handlingsplaner och har inrättat en hemsida för att sprida information och goda exempel mellan anstalterna. En annan mycket viktig sak är det omfattande arbete som pågår för att höja kvaliteten i kriminalvårdens programverksamhet.

Den svenska narkotikapolitikens långsiktiga mål är att skapa ett narkotikafritt samhälle. Regeringen har tillkallat en narkotikakommission för att göra en utvärdering av samhällets narkotikapolitiska insatser de senaste 15 åren och inte minst lämna förslag till effektiviseringar. Enligt direktiven ska kommissionen lägga särskild vikt vid kriminalvårdens möjligheter till påverkan och behandling. Kommissionen har i dagarna kommit med en diskussionspromemoria om kriminalvården som innehåller många intressanta synpunkter och förslag. Det gäller både kontrollåtgärder och behandlingsåtgärder. I frågan om narkotikahundar – som Maud Ekendahl särskilt tar upp – kan jag nämna att kommissionen konstaterar att det i dag inte finns några formella hinder för en utökad användning av sådana hundar. Regeringen kommer att avvakta kommissionens slutbetänkande vid årsskiftet och därefter ta ställning till de förslag som lämnas.

Jag delar helt Maud Ekendahls uppfattning att verkställighetstiden ska användas för att förbereda ett liv utan kriminalitet efter frigivningen. Kriminalvårdens arbete med att motivera och hjälpa de intagna att upphöra med missbruk är därför mycket viktigt. Men arbetet kan inte ses isolerat. För att det ska fungera måste det utgöra en del i en större helhet. Där vilar ansvaret tungt på de huvudmän i samhället som enligt den s.k. normaliseringsprincipen har ansvaret för vården av missbrukare – även om de befinner sig på anstalt.

Avslutningsvis vill jag framhålla att mitt och regeringens budskap till kriminalvården självklart är och förblir detsamma som tidigare, nämligen att häkten och anstalter ska hållas fria från narkotika.

Anf. 45 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka justitieminister Thomas Bodström för svaret på min interpellation.

Krafttag mot narkotikabruk måste ske på alla plan. Här lär vi vara överens. Dagligen kommer det rapporter om hur narkotikan flödar in i landet samt att alltfler unga människor prövar och tyvärr börjar missbruka droger. Under åtskilliga år har vi kunnat konstatera att alltfler missbrukare vistas på anstalterna och därmed fortsätter sitt drogande inom fängelsemurarna.

Herr talman! Egentligen är det ofattbart att jag ska behöva stå här i Sveriges riksdag och säga att det ska vara knarkfritt i våra svenska fängelser. Det borde vara en självklarhet. Hur vill ministern förklara för allmänheten att det knarkas i fängelserna, med tanke på att fångarna sitter bakom lås och bom?

Kriminalvårdsstyrelsen bekräftar att nästan 5 000 narkotikamissbrukare intogs på anstalt under åren 1998 respektive 1999, och 1999 var det då en beläggning på 9 300 personer. Vidare är nästan var tredje person som tas in på anstalt dömd för ett eller flera brott mot narkotikastrafflagen. Andelen har ökat från 18 % 1995 till 31 % 1999. Anser inte justitieministern att narkotikasituationen på landets fängelser är minst sagt alarmerande?

Man kan läsa kriminalvårdens rapport om drogsituationen för 1999, som justitieministern också har hänvisat till. Jag vill säga att man där skönmålar beskrivningen av arbetet som pågår och bedrivs för att komma till rätta med drogproblemen inom kriminalvården. Jag känner inte igen de här beskrivningarna. De stämmer inte överens med verkligheten. Jag hoppas att den nya justitieministern, när det ges tillfälle, åker ut i landet och besöker olika fängelser. Då får man en helt annan bild av verkligheten.

Jag vill påstå här i kammaren att det är upprörande att de interner som under fängelsetiden vill passa på att bli fria från sitt missbruk i princip hindras genom att de inte får vistas i en narkotikafri miljö. Jag har flera gånger varit på olika häkten. När jag senast var i Helsingborg sade bl.a. ett par killar så här till mig: Låt oss få sitta kvar i häktet längre, så att vi slipper komma till fängelset där man knarkar så mycket!

Jag är glad över att justitieministern nu tar upp kommissionens synpunkter och förslag, eftersom de ger en bättre bild av hur det står till med de påtagliga brister som råder.

Sedan är det bekymmersamt att den positiva programverksamheten, som är så viktig för internerna, på grund av resursbrist har dragits in. Dessutom vet man att regeringen inte ens kan ge full kompensation för löne- och prisuppräknig. Vi blev i går informerade om ett glapp på 1 %. Det är 40 miljoner som man ska ta ur befintlig budget.

Anf. 46 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse i en del fall för personer vars brottslighet i väsentlig grad kan relateras till missbruk. Det kommer emellertid oroande signaler från rättsväsendets aktörer som tyder på att domar som innehåller en fastställd vårdplan inte alltid fullt ut verkställs i enlighet med domens lydelse.

Narkotikakommissionen pekar i sin diskussionspromemoria nr 10 på ett annat problem, nämligen kommunernas obenägenhet i många fall att gå med på en ansvarsförbindelse för vården. Skälen är varierande. Det kan bero på att man inte har budgeterat medel. Det kan vara att man anser att åtgärden är alltför ingripande och att man förespråkar öppen-vård i stället för frivårdens förslag till en mera ingripande behandlingsplan. Om kommunen inte är beredd att gå med på en ansvarsförbindelse faller möjligheten till kontraktsvård bort för många missbrukande kriminella.

Jag skulle med de här två bilderna som bakgrund för det första vilja ha justitieministerns syn på det moderata förslaget att ålägga socialtjänsten en återrapporteringsskyldighet rörande vårdplaners genomförande. För det andra – och i det här fallet har rimligen justitieministern erfarenhet med sig från sin tid som advokat – vill jag få besked om vilka åtgärder justitieministern är beredd att vidta för att undanröja problemet med att socialtjänsten genom att vägra gå med på en ansvarsförbindelse hindrar domstolen att utdöma kontraktsvård när sådan är påkallad.

Justitieministern har ju, som jag nämnde, rimligen som advokat haft skäl att fundera över detta många gånger. Därför utgår jag från att vi i varje fall på den punkten kan få justitieministerns synpunkter.

Anf. 47 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Den 6 oktober det här året hade jag förmånen att vistas en hel dag ute på Kronobergshäktet. Jag fick tillsammans med de fackliga förtroendevalda gå runt och prata med människor som arbetade på i stort sett samtliga avdelningar.

En av de frågor som framfördes var: Hur ska man kunna förhindra att narkotika kommer in t.o.m. på häktet? Den dagen gjorde man också ett beslag där, och det var nyttigt för en politiker att få se detta i verkligheten.

Det mesta av narkotikan kommer in vid besök. Man har naturligtvis besök även på häktet, i alla fall när man inte längre har restriktioner, och bevakade besök kräver väldigt mycket personal. De besparingar som finns, och de extra arbetsuppgifter som man har fått på häktet, gör att det kan vara svårt att avsätta personal till de här besöken.

Många av de besökare som kommer till ett häkte eller ett fängelse känner sig på ett eller annat sätt tvingade att försöka tillmötesgå den intagna och ta med sig narkotika. Ett förslag från personalen var att man

precis som i grannlandet Norge skulle ha möjlighet att i vissa fall skilja besökaren och den intagna med en glasruta.

Vi har framfört det här ett flertal gånger i den här kammaren, och vi anses vara några konstiga varelser som föreslår sådant som finns i Norge. Många av våra motståndare säger att det skulle vara väldigt integritetskränkande. Men det skulle ju faktiskt kunna ha en annan positiv sida. Det skulle finnas en möjlighet att ta emot flera besök när man inte har personal att sätta in vid de här bevakade besöken. Dessutom är det ganska jobbigt för personalen att hela tiden sitta och lyssna till de här samtalen. Det känns inte speciellt roligt att vara personal i de här situationerna. Dessutom skulle de anhöriga slippa pressen från de intagna att ta in narkotika.

Ministern nämner i sitt svar Narkotikakommissionens arbete. I den nyligen lämnade diskussionspromemorian finns ett förslag på s. 66. Jag ber att få citera direkt:

”Kriminalvårdsstyrelsen bör få möjlighet att besluta att det vid viss anstalt eller avdelning av anstalt, liksom i häkte, skall vara möjligt att ersätta bevakade besök av besök som sker under sådana förhållanden att den intagne och den besökande inte kan överlämna föremål till varandra, t.ex. genom att de skiljs åt av en glasruta.”

Herr talman! Jag skulle vilja fråga ministern om ministern delar åsikterna hos personalen på Kronobergshäktet, som alltså också får stöd av det förslag som Narkotikakommissionen har lagt fram.

Anf. 48 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Självklart bör det vara knarkfritt på ett fängelse, likaväl som på alla andra platser. Problemet är, och det tror jag att man måste våga erkänna, att så länge man tillåter besök, som är en viktig del i återanpassningen, kan man aldrig helt komma ifrån problemet. Det är alltså en avvägning mot vägen till återanpassning. Det är också därför som detta är betydligt mindre frekvent på häkten, där folk sitter mer inlåsta och mer isolerade, än ute på fängelserna.

Jag är inte alldeles säker på att jag rätt uppfattade det som Gun Hellsvik tog upp om kontraktsvård. Jag vill bara understryka att vad gäller kontraktsvård står det ju i domen om man bryter den. Vad gäller det moderata förslaget tar jag gärna del av det och återkommer i den frågan.

Vad sedan gäller frågan om att socialtjänsten inte lämnar ansvarsförbindelse är det något som Narkotikakommissionen ska ta ställning till. Det kommer ett slutbetänkande före årsskiftet, och då kommer vi att kunna titta närmare på det.

Det var vad jag hade att svara på de frågor som jag antecknade.

Anf. 49 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Att man tillåter besök och att det då kommer in knark har precis Jeppe Johnsson talat om hur man kan åtgärda. Man kan avskilja personen som inte klarar av att ta emot besök.

Det finns också en sak till att göra. Man kan visitera besökarna mer frekvent än man gör nu. Ytterligare en sak, justitieministern, som står i kommissionens förslag är att man kanske t.o.m. ska visitera de anställda. Det är något som är känsligt i Sverige men som man gör i många andra

Prot. 2000/01:20
27 oktober

Svar på
interpellationer

länder – för att få känna friheten i att veta att inte de anställda tar med sig narkotika in i fängelset.

Det har funnits flera narkotikafria fängelser. Men då fanns det resurser. Det fanns bra programverksamhet, vilken nu, som jag tidigare sade, har förstörts eller bara utnyttjas ryckvis.

Jag ska ta upp det exempel jag känner bäst till, nämligen Bergaanstalten i Helsingborg. Jag har följt dess arbete under många år och själv sett hur man byggt upp det knarkfria fängelset. Tyvärr är det inte det i dag, på grund av resursbrist.

Vad man gjorde var att man lät internerna själva styra det här. Internerna skrev kontrakt. När det kom en ny fånge som ville vara på Berga skrev han ett kontrakt gentemot sina medfångar där han lovade att inte knarka. Detta byggdes upp som en hel verksamhet. Kontraktet var alltså gentemot varandra. Sedan hade man ”kollektiva morötter” när internerna skötte sig väl. Man lät dem äta pizza i matsalen varannan fredagskväll, gå ut och gå lite längre på kvällarna m.m.

Jag såg dock också vad som händer när det börjar vackla, när någon eller några i gruppen inte klarar av detta utan får in knark ändå. Då blir det oro i lägret. Då måste man i en sådan här programverksamhet kunna få tillåtelse att lyfta ut denna individ och placera honom på en annan anstalt, eftersom han flippar ut och förstör för hela gruppen. Då kan man få ett sådant tryck på fångarna själva att de vill vara kvar. De som inte klarar av det åker i väg.

Detta sprider sig i de här kretsarna, vilket gör att man, när man sitter i häkte och sedan ska ut till ett fängelse, ber att få komma till just sådana här drogfria fängelser. Men då gäller det att våga ta tag i de här sakerna och förflytta dem som inte klarar detta till ett annat fängelse.

Nu undrar jag naturligtvis, då det är första gången jag debatterar med justitieministern, vad justitieministern anser. Finns det en möjlighet att återigen börja bygga upp bra programverksamhet och kombinera det med att på nytt inrätta sådana här knarkfria fängelser?

Här vill jag säga en sak. Vi vill ha knarkfritt överallt, men vi moderater säger så här: Eftersom det ser ut som det gör måste man börja någonstans. Låt oss komma överens om att se till att det snarast blir åtminstone ett knarkfritt fängelse i varje f.d. kriminalvårdsregion. Då har vi kommit långt i det arbetet.

Anf. 50 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag tror att justitieministern och jag talade förbi varandra. När jag talade om återrapporteringsskyldighet rörande vårdplanerna var det inte mot bakgrund av att den dömde bröt mot den plan som satts upp utan mot bakgrund av att vi kan se exempel på att de som ska ge vården inte lever upp till det som domstolarna har dömt. Det är av det skälet man borde införa en återrapporteringsskyldighet så att domstolen får kunskaper om huruvida domen följs eller ej och kan vidta åtgärder om den inte följs.

När det sedan gäller problemen med uteblivna ansvarsförbindelser från kommunerna hade jag hoppats att justitieministern ändå skulle ha några egna idéer. Jag har svårt att föreställa mig att justitieministern som advokat inte har haft en del egna klienter där det varit fråga om förslag från frivården till kontraktsvård men där kommunerna sedan inte gett

någon ansvarsförbindelse. Hamnar man i sådana situationer har man ju, enligt min uppfattning, rimligen funderingar över hur de här problemen skulle lösas. Därför hoppas jag ändå på redovisning av någon liten vision.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Anf. 51 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! De senare årens besparingar i kriminalvården har naturligtvis inte gått spårlost förbi. För att återvända till Kronobergshäktet är det, liksom många andra häkten, belagt intill bristningsgränsen. Personalsituationen, inte minst här på Kronobergshäktet, är svår. Det är svårt att få tag på människor här i Stockholm som kan tänka sig att arbeta i den miljön och med de förutsättningar som erbjuds. De som är där får därför göra en ännu kraftigare insats, och det sliter mycket på personalen.

Ministern kommenterade inte förslaget från Narkotikakommissionen. Att tillåta besök är ju en avvägning. Att ha en glasruta kan tyckas inhumant, men man kan vända på det: Det är väl humanare att de intagna får några besök än att situationen är som i dag, nämligen att resurserna inte räcker till för besök.

Jag vill också stryka under det som har sagts här tidigare: Det finns många vackra ord om program mot narkotika och brottslighet. Den bittra verkligheten är att de här något mer kvalificerade programmen har fått stryka på foten för enklare och billigare program. Tror man inte att det är så kan man läsa i kriminalvårdens redovisning 1999 på s. 34.

Anf. 52 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Först vill jag med anledning av de saker som Gun Hellsvik tar upp be att få återkomma vad gäller återrapporeringen.

Vad gäller den andra frågan har jag naturligtvis stött på det problemet. Jag medger att det finns problem, och jag ska med intresse titta närmare på det som kommissionen kommer fram till i betänkandet före årsskiftet.

Det får bli mitt svar på den frågan.

Vad gäller frågan om de försök som har gjorts tidigare tycker jag att det är väldigt viktigt att man just ser på skillnaderna och tar hänsyn till de olika individuella förutsättningarna.

Det gäller nämligen att ta vara på dem som verkligen är motiverade att komma ifrån sitt missbruk. En enda missbrukare som under sin fängelsevistelse kan återanpassas är en oerhört stor vinst, för honom eller henne, men även för samhället, med allt vad det kan innebära.

Man måste vara flexibel i det här sammanhanget. Det gäller just att ta vara på de här personerna och inte låta de som inte är lika motiverade förstöra för dem.

Men jag vill ändå i sammanhanget återigen understryka att 66 % av våra anstalter faktiskt anser att det inte finns något eller ett mycket litet narkotikamissbruk. Situationen är inte riktigt så katastrofal som jag tycker att moderaterna gör gällande, även om mycket kan göras bättre.

Anf. 53 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag har inte tid att ta upp de 66 procenten mer ingående. Men det står alltså "sällan eller aldrig" i svaret. Sällan står inte för hur ofta det är. Jag har tidigare frågat vår f.d. justitieminister vilka fängelser

som är absolut drogfria i Sverige. Jag har inte fått svar. Och jag förmodar att inte den nya justitieministern kan svara på det heller.

Jag skulle vilja ha en förteckning över detta. Hur ofta tar man urinprov m.m. och har kontroller så att man kan påvisa drogfrihet? Statistik är inte alltid att lita på.

Jag tycker att det är bra att narkotikahundar används. I södra Sverige samarbetar man med tullen. Det är bara det att tullen behöver sina narkotikahundar så pass mycket i tullfiltret att man inte kan tillåta hundarna att gå på fängelserna i Skåne så mycket som man vill göra. Det är därför jag tycker att man inom kriminalvården skulle ha ännu fler egna hundar som åkte runt på olika ställen och bara letade narkotika.

Att leta narkotika på fängelser är resurskrävande. Personal som letar i ventiler, brunnar, stoppningar och var det nu kan vara kan göra annat. In med hundarna och låt dem leta narkotika på fängelserna!

Till sist skulle jag vilja bemöta det justitieministern tar upp på s. 2 i sitt svar, att kriminalvården inte kan påverka att antalet narkotikamissbrukare har ökat i fängelserna. Men narkotika har faktiskt funnits på fängelserna i olika grad under *många* år. Under dessa år skulle man väl åtminstone ha kunnat bygga upp många kontrollåtgärder och utarbetat väl fungerande arbetsformer för att sätta stopp för narkotikan. Som det ser ut när man läser rapporten är det precis nu man ska ta tag i det.

Avslutningsvis vill jag tacka för den här debatten. Nu har justitieministern i alla fall fått en inblick i hur vi moderater tänker och tycker.

Anf. 54 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag missade vid de tidigare tillfällena att svara på frågan om glastrutan. Som moderaterna väl känner till har regeringen tidigare sagt nej till glastruta. Nu får vi vänta på Narkotikakommissionens förslag.

För att ge min bild vill jag säga att jag spontant är lite tveksam till glastruta. Jag vill inte binda upp mig på något sätt, men det känns något främmande. Vi får avvakta Narkotikakommissionens förslag.

Vad gäller narkotikahundar har också Narkotikakommissionen sagt att det inte finns några hinder. Kriminalvården är intresserad av att få sådana. Där lär det finnas ytterligare möjligheter att gå vidare.

Slutligen frågan om att kriminalvården inte är ansvarig för den ökade konsumtionen. Det är ökningen i samhället som kriminalvården inte gärna kan göra någonting åt. Arbetet inom kriminalvården är däremot någonting annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2000/01:36 om herrelösa fastigheter

Anf. 55 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Rigmor Stenmark har frågat statsrådet Lars-Erik Lövdén vilket ansvar staten tar när områden bedöms som herrelösa. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Jag vill på en gång säga att Rigmor Stenmark tar upp ett problem som jag anser att man snart måste ta ställning till. Det är inte tillfredsställande

att ansvaret är oklart i de här fallen. De tomma hyreshusen i Söderfors är ett tydligt exempel på detta.

Det förekommer att fastigheter som ingår i en konkurs inte kan säljas. Konkursförvaltaren kan inte hitta någon köpare till fastigheten. Det kan bero på att marken måste saneras eller att byggnader måste repareras eller rivas. Och detta kan kosta mer än vad fastigheten är värd. Om det är ett aktiebolag som försatts i konkurs, upphör dessutom fastighetsägaren i regel att existera när konkursen avslutas. En fastighet som ingår i konkursen sägs då bli herrelös. Det finns inte längre någon fastighetsägare som ansvarar för olägenheterna på fastigheten, t.ex. förfallna byggnader. Kommunen måste då ibland rycka in. Om det finns en allvarlig risk för människors hälsa, egendom eller miljön kan kommunen, på egen bekostnad, behöva vidta åtgärder. Bestämmelser om detta finns i räddningstjänstlagen.

I vissa fall kan en kommun söka bidrag för marksanering hos Naturvårdsverket eller i form av lokala investeringsprogram. Men dessa bidrag är främst avsedda att användas till att sanera mark och byggnader från gifter.

Genom miljöbalken har en obligatorisk saneringsförsäkring införts för företag som bedriver miljöfarlig verksamhet. Denna försäkring är avsedd att täcka kostnader för efterbehandling enligt kraven i miljöbalken. Det gäller alltså sådana kostnader som företaget skulle ha täckt om det inte försatts i konkurs. Denna försäkringslösning kan förebygga att fastigheter med miljöföroreningar lämnas herrelösa.

Som jag redan har sagt måste man överväga problemet med herrelösa fastigheter. Det är flera aspekter som måste beaktas, bl.a. konkursrättslig hänsyn, miljöhänsyn, även kulturmiljön, och – som i det fall Rigmor Stenmark tar upp – bostadspolitisk hänsyn. Det gäller att hitta en lösning som håller.

I Justitiedepartementet pågår sedan en tid en probleminventering. Den ska läggas till grund för de överväganden som krävs, bl.a. när man tar ställning till vilket ansvar staten bör ha. I departementet planerar vi också en hearing om saken. Det är möjligt att övervägandena leder till att en statlig utredning bör tillsättas.

Jag anser att de problem som finns måste få en lösning.

Anf. 56 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret på min interpellation. Jag säger också välkommen hit.

Speciellt i tonen och i andemeningen i svaret kan jag både höra och se att justitieministern förstår problemet och har för avsikt att finna en lösning för herrelösa fastigheter. Det är egentligen inte heller en ny fråga. I ett tiotal år har man varit uppmärksam på problemet.

Som jag ser det finns det i min fråga två aspekter på en lösning.

Den ena är långsiktig. Vi har i dag en lagstiftning som gör det möjligt att markområden med eller utan hus med lagens hjälp kan fastställas som herrelösa.

Den andra aspekten är det kortsiktiga problem som gäller det aktuella området i Söderfors.

Prot. 2000/01:20

27 oktober

Svar på

interpellationer

Jag vill börja med att ge min syn på det långsiktiga problemet. Självklart måste lagstiftningen ses över och ändras. Det får inte finnas herrelös mark i Sverige. Det måste finnas en ägare som har ansvaret fullt ut.

Jag delar helt justitieministerns syn att detta måste lösas, sett ur fler aspekter. Det gäller juridiska spørsmål. Det handlar även om miljö, om kultur, om bostadspolitik, sett med såväl fysiska som sociala ögon.

Säkerligen behövs det en grundlig utredning som ser över den lagstiftning som detta berör. Jordabalken och plan- och bygglagen är två aktuella lagar.

Jag välkomnar den hearing i ämnet som departementet planerar, och jag undrar när den kommer. Jag stöder ministern i planerna att finna en långsiktig lösning. Jag utesluter inte heller att det behövs en planminister på nytt. Det skulle vara intressant att höra vad justitieministern har att säga om det. En planminister skulle ha ett övergripande ansvar för all mark i Sverige.

Att förändra lagstiftningen tar tid. När sätter justitieministern i gång det arbetet, och hur lång tid kan det arbetet få ta? Herrelös i Sverige? Nej, aldrig, tycker jag.

Anf. 57 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar för välkommandet. För mig är alla frågor nya, men jag ska ändå försöka ge svar på frågorna.

Vad gäller de långsiktiga frågorna pågår ett arbete just nu, och en hearing är att vänta före årsskiftet.

Sedan var det det kortsiktiga aktuella problemet. Det är lyckligtvis inte så vanligt med det problemet, men här har vi ett problem. Såvitt jag förstår är fastigheterna i Söderfors inte i sådant skick att det föreligger en allvarlig risk för människors hälsa eller egendom. Men om situationen förändras före arbetet är klart, ska kommunen genom räddningstjänsten vidta de åtgärder som behövs. Det gäller även dessa herrelösa fastigheter. Jag tror att vi är överens om vad som behöver göras.

Anf. 58 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Tack, justitieministern. Jag vill ta upp det kortsiktiga problemet, nämligen området i Söderfors. Jag känner området väl. Jag har varit kommunalråd i kommunen i fyra mandatperioder. Området kräver sin lösning omgående. När som helst kan en olycka ske i området. Det går inte att hindra barn att besöka området, som är minst sagt förskräckligt.

Jag förstår av ministerns svar att ministern inte har varit där och sett området med egna ögonen. Jag vill uppmana ministern att åka dit och se området med egna ögon. Gå omkring i området och känn hur miljön är. Kom överens med kommunpolitikerna om hur man ska dela på ansvaret att sanera området och att finna en bra lösning på ägarförhållandena. Kommunen har gjort ett bra arbete. Kommunen har gått till domstol och har fått ett klart uttalande att varken kommunen eller staten är ägare. Man står vid noll igen.

Det kostar mycket att sanera området. Det handlar om sju jättestora hyresfastigheter som är fullständigt ruinerade.

Om det hade funnits möjlighet att använda sig av hjälpmedel i debatterna i riksdagen skulle jag ha visat stora foton på området Hästhagen. Ni

skulle då ha fått se – både herr talman och herr justitieminister – förfallna stora hyreshus som inrymmer ca 150 lägenheter, belägna i ett förvildat och igenvuxet buskageområde. Som kontrast finns det ett fint villaområde som är direkt granne med Hästhagen.

Jag är övertygad om att justitieministern när han fick se fotona skulle tvivla på att området var i Sverige, speciellt om jag på bilderna hade lyckats fånga de militärer som i går använde området för övningar. Det ser krigshärjat ut! Jag ska ge ministern en tidningsartikel efter debatten, så att han kan få en glimt av detta.

Jag skulle också ha valt att spela upp det reportage som Radio Uppland presenterade i går. Det var belysande för hur området ser ut och hur befolkningen upplever det. Man pratar om att det går att hitta knark, vapen och fullt med glassplitter. Det är en fullständigt osund miljö.

Men det finns också något positivt. Om området saneras kan det bli fint igen. Det aktuella herrelösa området måste saneras omgående!

Justitieministern pekar i sitt svar på de möjligheter som finns i statens budget för att hjälpa att sanera området. Det finns lokala investeringsbidrag, och det finns även marksaneringspengar. Vad jag förstår finns det också en justitieminister som ser problemet för första gången och som är beredd att göra någonting åt det. Jag tror att det går att komma fram snabbt här.

Staten måste ta sin del i ansvaret, likaväl som kommunen också måste visa omsorg om kommuninvånarna.

Hur ämnar justitieministern lösa det aktuella problemet i området i Söderfors?

Anf. 59 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Såsom området nu beskrivs torde det vara uppenbart att det faktiskt föreligger allvarlig risk för människors hälsa och egendom. Om det är så, måste kommunen genom räddningstjänsten vidta åtgärder. Det är riktigt att jag inte har någon närmare information, men jag tar gärna del av tidningsartikeln och ytterligare information från Rigmor Stenmark.

Anf. 60 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Nu är jag lite envis! Jag önskar ett svar på hur justitieministern ser på möjligheterna att via statens budget få till stånd en sanering. Det talas om att det kostar 8–10 miljoner kronor att riva husen och sanera området. Det är mycket pengar i en kommun av Tierps storlek med ca 20 000 invånare.

Jag antar att man kan vara flexibel i det politiska arbetet och hjälpa till. Jag tror inte att kommunen har sökt investeringspengar för miljöåtgärder. Men Tierps kommun har lyckats att skapa en kraftfull lösning för den ekonomiska ställningen, och kommunen har varit lyhörd för statens krav på en budget i balans. Därför anser jag att staten har ett omedelbart ansvar att se till att utöver de pengar som faktiskt finns lösa problemet. Jag hoppas att justitieministern svarar mig att det är möjligt och att han så snabbt som möjligt tar en direkt kontakt med de socialdemokratiska kommunalråden i kommunen.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Anf. 61 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Med risk för att även jag är envis upprepar jag att jag inte kan ge något sådant löfte här och nu. Jag får återigen hänvisa till kommunen och räddningstjänsten. Men jag tar gärna del av den information som finns omedelbart efter debatten. Jag kan inte ge något besked eller löfte nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2000/01:46 om besöksförbudslagen

Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jeppe Johnsson har frågat mig om jag är beredd att pröva elektronisk övervakning av de män som bryter mot utfärdat besöksförbud. Han har också frågat mig om jag är beredd att skärpa straffsatserna för brott mot besöksförbudslagen.

Det är oacceptabelt att kvinnor varje dag utsätts för en partners våld och att hemmet för många kvinnor är den farligaste miljön att vistas i. Våldet mot kvinnor är något som angår oss alla. Detta är, som Jeppe Jonsson säkert vet, utgångspunkten för mitt och regeringens arbete i dessa frågor.

Regeringens inställning har också kommit till klart uttryck genom kvinnofridsreformen, som är ett samlat åtgärdsprogram mot mäns våld mot kvinnor. Det omfattar, förutom lagstiftning, en mängd åtgärder för att förebygga mäns våld mot kvinnor. Det omfattar också åtgärder för att utsatta kvinnor ska bemötas på ett bättre sätt och få ett bättre stöd.

Genom ett brett och långsiktigt arbete inom alla samhällssektorer och på alla nivåer ska mäns våld mot kvinnor bekämpas. Myndigheter som berörs har gemensamma uppdrag av betydelse i sammanhanget. De ska regelbundet redovisa sina insatser till regeringen. Vissa myndigheter har också fått särskilda uppdrag. Vidare finns det inom Regeringskansliet en interdepartemental arbetsgrupp som följer upp kvinnofridsreformen.

Jag kan nämna ett exempel på hur myndigheterna kan arbeta med dessa frågor: Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen har på regeringens uppdrag sett över rutinerna i ärenden om besöksförbud. Arbetet har skett i en gemensam arbetsgrupp, som bl.a. har lämnat förslag om informations- och kvalitetssäkringsrutiner. Dessa förslag arbetar nu myndigheterna vidare med inom ramen för utvecklingsinsatser som rör våld mot kvinnor. Rikspolisstyrelsen har också utarbetat en brottsofferhandbok som man tänker använda i polisutbildningen.

Som Jeppe Johnsson nämner i sin interpellation har Brottsförebyggande rådet på regeringens begäran genomfört en förstudie av de praktiska och tekniska förutsättningarna för en försöksverksamhet med elektronisk övervakning av män som brutit mot besöksförbud.

Rådets bedömning är att den teknik som i dag finns tillgänglig gör det möjligt att använda elektronisk övervakning vid besöksförbud. Tekniken bör underlätta möjligheterna att beivra brott mot lagen om besöksförbud. Den kan också leda till att antalet brott av detta slag minskar. Däremot utgör tekniken inte något egentligt skydd för en kvinna om mannen i fråga verkligen har bestämt sig för att skada henne.

Innan man kan ta slutlig ställning till om en försöksverksamhet bör inledas måste de rättsliga förutsättningarna för elektronisk övervakning vid besöksförbud utredas noga. I detta sammanhang bör man också undersöka andra alternativ för att förbättra möjligheterna till att ett besöksförbud efterlevs, liksom vad som i övrigt kan göras för att förbättra skyddet för utsatta kvinnor. Ett sådant arbete pågår för närvarande inom Justitiedepartementet. En viktig utgångspunkt är att åtgärderna som ska skydda kvinnan inte ska inskränka hennes rörelsefrihet eller inkräkta på hennes integritet. I stället övervägs åtgärder som begränsar mannens rörelsefrihet. Även ett eventuellt behov av straffskärpning vid brott mot besöksförbudslagen övervägs, liksom andra ändringar i lagen. Avsikten är att redovisa detta arbete i en departementspromemoria våren 2001. När den har varit ute på remiss kommer vi att ta ställning till om en försöksverksamhet bör inledas.

Anf. 63 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag tacka ministern för svaret.

Vi är naturligtvis överens om att det är oacceptabelt att kvinnor varje dag utsätts för våld från sin partner eller f.d. partner och att hemmet för många kvinnor har blivit en farlig miljö att vistas i. Varje år mördas ca 25 kvinnor av närstående män. Hur många kvinnor som misshandlas vet man inte, men närmare 20 000 fall anmäls varje år.

I Sverige är det ca 2 400 män som får besöksförbud ålagt av domstol. Följaktligen är det lika många kvinnor, oftast med barn, som varje timme av dygnet plågas av oro och rädsla. Antalet brott mot besöksförbudslagen uppgick förra året till ca 3 200.

Det är i och för sig ett framsteg att ministern i sitt svar utlovar en departementspromemoria våren 2001. Men när promemorian först ska ut på remiss och ministern först därefter tar ställning till en försöksverksamhet, ja, då finns det anledning att befara att skärpningar mot dem som bryter mot besöksförbudet kan dröja ytterligare många år, i det fall vi inte byter justitieminister 2002.

I min interpellation använder jag ordet långbänk, och jag är rädd för att det blir just långbänk. Förslaget om elektronisk övervakning av män med besöksförbud kom i Kvinnovåldskommissionens betänkande redan 1995.

BRÅ lämnade för ett antal år sedan rapporten *Elektronisk övervakning vid besöksförbud*, och Justitiedepartementet har haft gott om tid att, som det står i svaret, utreda de rättsliga förutsättningarna för elektronisk övervakning vid besöksförbud. Under tiden som det övervägs och utreds lever många kvinnor och barn i ständig skräck.

I sitt svar tar ministern också upp den s.k. kvinnofredsreformen. Även jag välkomnar denna. Men tyvärr har den hitintills inte fungerat så som i alla fall jag hade hoppats på. Den utvärdering av grov kvinnofredskränkning som BRÅ gjort under detta år tycker jag faktiskt ger mig rätt. Det är få som åtalas för detta brott. Av tusen anmälningar har bara ca 10 % lett till åtal. Vid flertalet av de fällande domarna har misshandeln av kvinnan varit ganska grov.

Jag hade större förhoppningar på den nya lagstiftningen. Jag förväntade mig att upprepade kränkningar, även sådana som var för sig kan

anses som något mindre grova, skulle kunna leda till fällande domar för grov kvinnofridskränkning.

I rapporten som BRÅ har gjort över kvinnofridskränkningen skriver man: Avsikten med den nya bestämmelsen var att bedöma mindre grova men upprepade brott mot samma kvinna som ett allvarligt brott. Resultatet av denna undersökning visar att detta syfte inte har uppnåtts, eftersom de män som döms har begått förhållandevis grova brott.

Jag tycker att det kan vara på sin plats att ställa en fråga till den nye justitieministern. Han bör ju rimligen få en rivstart och komma med nyheter och lite mera fart när det gäller dessa frågor. Det är viktigt då det är många i Sverige som lider under denna plåga.

Vi är överens om att kvinnofridsreformen var bra, men vi kanske inte är överens om hur den fungerar. Jag tycker att den fungerar för dåligt.

Min fråga är: Anser justitieministern att lagstiftningen då det gäller grov kvinnofridskränkning hitintills fungerat tillfredsställande? Om ministern inte tycker så, förväntar jag mig ingen långbänk utan en snabb reaktion.

Anf. 64 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det är väl känt att misshandel av kvinnor inom familjen oftast inte är en engångsföreteelse, utan tvärtom har en benägenhet att accelerera. Tyvärr får vi återkommande bevis för detta. Förra vintern fick vi uppleva att en kvinna i Helsingborg mördades av sin make. Maken avtjänade ett fängelsestraff för tidigare misshandel av kvinnan och gjorde sig skyldig till mordet under en permission.

Helt uppenbart var kvinnan orolig för sig och sin familjs säkerhet under mannens permissioner. Vid det aktuella tillfället hade hon, då hon informerats om mannens permission, bett sin moder att vara hos henne och barnen över helgen. Tyvärr räckte inte detta för att hindra den tragiska händelsen.

Vi moderater har i en motion fört fram förslaget att misshandlade kvinnor ska erbjudas en kontaktperson. Enligt vår mening måste polis och övriga inblandade myndigheter, som genom en anmälan kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för våld, bli betydligt bättre på att upprätthålla kontakten med kvinnorna. En stödperson, förslagsvis hämtad från polisen eller sociala myndigheter, skulle ha till uppgift att fungera som ett moraliskt stöd men också, genom att besitta nödvändig kompetens, fortlöpande kunna värdera och ompröva kvinnans behov av skydd.

Därför vill jag fråga om justitieministern är beredd att arbeta för genomförande av det moderata förslaget om stödperson för misshandlade kvinnor.

Anf. 65 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag skulle vilja informera justitieministern om att justitieutskottet har varit på en studieresa i Kanada under hösten. Vi var uppdelade i två grupper, en grupp som tittade på polisens verksamhet och en som tittade på kriminalvårdens. Jag tillhörde den grupp som tittade på polisens verksamhet. Det kanske verkar lite långsökt att jag står och berättar det här när vi talar om besöksförbud för män.

Men vi fick möjligheten att åka med i en polisbil i Montreal. Där har man infört datorer i alla polisbilar så att man direkt kan slå upp en bils registreringsnummer och se vem som är ägare m.m. Längst ned på denna lilla datorn finns en kod som anger om personen finns i kriminalregistret eller inte.

När jag var ute och åkte i polisbilen såg vi en bil som cirkulerade runt ett kvarter ett par gånger, vilket gjorde att poliserna slog in registreringsnumret och fick koden att vederbörande var kriminellt belastad. Man kan då trycka på ytterligare en knapp på datorn för att se vilka brott personen har dömts för.

Då var det en person som cirkulerade runt med sin bil och som hade besöksförbud hos sin f.d. hustru. Det var då lätt för polisen att stoppa vederbörande och direkt säga till honom: Nu försvinner du härifrån, annars vidtar vi andra åtgärder.

Det här ser jag som ett led i detta med ny teknik för poliser. Det tror jag att justitieministern och vi andra kommer att diskutera längre fram i debatten, för vi moderater har skrivit en särskild motion som enbart handlar om poliser och deras olika möjligheter. Där har vi bl.a. tagit upp detta med datorer som ny teknik för poliser.

Det var i denna debatt som jag gärna ville ge ett exempel på hur bra det var även för det här ändamålet, att kunna användas vid besöksförbud. Då undrar jag om justitieministern har varit i kontakt med det här eller redan nu kanske har en uppfattning om att polisens arbetsredskap behöver förnyas, att de bör få bättre teknik och kanske datorer i sina respektive polisbilar.

Anf. 66 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara först tala om vad som inryms i den departementspromemoria som nu finns och vilka frågor som utreds. Det man gör är alltså att utreda de rättsliga förutsättningarna för intensivövervakning med elektronisk kontroll i samband med besöksförbud. Också andra sätt att åstadkomma ett ökat skydd övervägs.

Åtgärder som ska skydda kvinnan ska inte i första hand inskränka hennes rörelsefrihet eller inkräkta på hennes integritet. Åtgärder för att mannens rörelsefrihet ska begränsas utreds, t.ex. att åstadkomma en ändring i lagen om besöksförbud så att ett besöksförbud kan avse ett större geografiskt område. Behovet av ändringar i straffskalan vid överträdelse av besöksförbud, liksom andra ändringar i den lagen, övervägs också. T.ex. övervägs de rättsliga förutsättningarna för att avvisa en angripande man från hans och kvinnans gemensamma bostad.

Det är en lång rad av olika frågor som utreds, och det ska alltså vara klart våren 2001. Det är väl lite det som är poängen med en departementspromemoria, och alla de här frågorna är alltså i allra högsta grad mycket aktuella. Jag tycker att det vore fel att inte invänta det här.

Beträffande de farhågor som kommer från Jeppe Johnsson kan jag inte uttala mig om vad som händer i dag. Jag kan i alla fall konstatera att det verkar finnas mycket samsyn i frågan, och jag tycker inte att man ska se riktigt så pessimistiskt på det som Jeppe Johnsson.

Vad gäller frågan till mig om hur brottet grov kvinnofridskränkning fungerar i domstol vet jag att åklagare och polis tar det här på mycket stort allvar. Jag har kunnat konstatera det. Om ändå inte lagens syften uppnås, och man har ju fått ändra den vid ett tillfälle tidigare, så måste man självklart göra en ändring. Men frågan tas på mycket stort allvar av våra poliser och åklagare.

Sedan var det frågan om kontaktperson. Jag vill bara erinra om att i juli 1998 gjordes en ändring i socialtjänstlagen där man betonar socialtjänstens ansvar. Där finns det vissa möjligheter. Stödperson övervägs även inom brottsofferpropositionen.

Slutligen vill jag säga om det som Maud Ekendahl tog upp att just dessa saker också är aktuella på departementet.

Anf. 67 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Att det utreds på departementet vet jag, liksom att detta har gjorts länge. Jag kan naturligtvis inte lasta nuvarande justitieministern för att det inte har hänt så mycket, men det här svaret fick jag för ganska länge sedan. Det är kanske väldigt svåra frågor, men jag tycker att det tar för lång tid. Kvinnofridsreformen har ju BRÅ faktiskt utvärderat.

Ministern tycker inte att man ska se pessimistiskt på det här. Jag hör till de människor som i de flesta sammanhang är ganska optimistiska och glada. Men när jag ser hur kvinnor behandlas, och att det fortsätter, så kan jag inte använda ett sådant ord som att jag skulle se positivt på det hela. Det är en värld som är oerhört negativ som vi faktiskt måste ta tag i.

Händelsen som jag beskriver i början av min interpellation fick i en lokaltidning hemma följande rubrik, jag upprepar den: Kvinnan skars i halsen. Hon överfölls på krogen av sin f.d. pojkvän. Han misstänks för mordförsök. Mannen hade besöksförbud. Sådana händelser kommer att fortsätta inträffa i vårt land, och kvinnor kommer också att dödas av män med besöksförbud. Varje dag kommer män att bryta mot besöksförbud utan att man kan komma åt att döma dem för det.

Erfarenheterna från USA ger ganska positiva signaler om den elektroniska övervakningen. Det är precis som ministern säger; den som har bestämt sig för att märka eller döda en kvinna har alla möjligheter. Men den elektroniska övervakningen ger i många fall kvinnan en tidsfrist. Hade hon haft ett larm som hade utlösts den här lördagkvällen i Karlskrona så hade hon kanske kunnat sätta sig i säkerhet på restaurangen.

Övervakning med elektronisk fotboja avslöjar nämligen om man bryter mot besöksförbudet. Det är en viktig poäng. Tekniken har en avskräckande funktion. Det är en mycket viktig poäng. Fotbojan utgör dessutom en ständig påminnelse för männen om allvaret i besöksförbudet. Och det har ett symbolvärde för kvinnan, som upplever att samhället äntligen gör något konkret och ställer upp för henne.

Herr talman! Jag vill ha ett rättssystem som koncentrerar sig på brottsoffrets behov i stället för gärningsmannens. Kvinnomisshandel är ingen olyckshändelse. Misshandeln inträffar på grund av en människas medvetna beslut att kränka en annan människa. Även om det i många fall är droger inblandade måste man ta ansvar för sina handlingar. Varje individs ansvar för sina gärningar utgör den moraliska grunden för sta-

tens rätt att utdöma straff. Straffen för brott mot kvinnor behöver ses över. Samhället måste ge en tydlig signal om att våld, framför allt mot kvinnor, inte accepteras. Skärpta straff bör kunna bidra till ökad trygghet för de kvinnor som lever under ständiga hot.

Herr talman! Högsta domstolen fastslog den 5 januari i år att det är rätt att döma till villkorlig dom med samhällstjänst då någon misshandlat en närstående kvinna. Jag var inte med på rättegången men i domskälen står det: I enlighet med hovrättens dom har N.N. gjort sig skyldig till misshandel som inte är ringa.

Herr talman! Jag anser att lagen måste ändras så att denna typ av påföljd inte ska komma i fråga vid brott av den här typen. Delar justitieministern min uppfattning och tänker justitieministern ta initiativ till en ändring av nu gällande lagstiftning? Villkorlig dom och samhällstjänst ska användas där det hör hemma, inte vid misshandel av närstående kvinnor där misshandeln av domstolen bedöms som inte ringa.

Anf. 68 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det gläder mig att höra att departementspromemorian bl.a. kommer att innehålla överväganden om stödperson. Detta gör jag med tanke på att vi även i fjol hade ett sådant förslag i riksdagen och då blev nedröstade bl.a. beroende på att socialdemokraterna inte tyckte att vårt förslag var särskilt bra. Jag hoppas att övervägandet också kommer att resultera i förslag. Vad som däremot är bekymret är att här kommer det, om jag uppfattar det rätt, en departementspromemoria nästa år. Sedan ska denna behandlas, beredas. Det brukar inte gå särskilt fort. Under tiden har vi kvinna på kvinna som utsätts för misshandel.

Det borde inte vara så svårt med tanke på det som vi har sett, bl.a. i Helsingborgsfallet, att ta ställning till om det är rimligt att kvinnor som anmäler misshandel på närstående direkt ska få en stödperson. För mig är det självklart att säga att vi måste ordna detta så att vi slipper en upprepning av denna typ av fall.

Helsingborgsfallet är, tror jag, ett väldigt typiskt fall som visar behovet. Det var en familj där alla medlemmar kom från ett asiatiskt land. De hade mycket dåliga svenska språkkunskaper och ingen kunskap om det svenska samhället. Det var en kvinna som var helt utlämnad till sin misshandlande man och som inte visste vart hon skulle vända sig när mannen var på permission. Här behöver inte övervägas. Här gäller det att säga ja och sedan hitta metoden.

Anf. 69 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Först har jag ert förtydligande. Antingen så säger Gun Hellsvik fel eller så var jag inte tillräckligt tydlig. Det här med stödperson finns inte i departementspromemorian utan i kommande brottsofferproposition, som jag sade tidigare.

När det gäller de frågor som inryms i promemorian är det trots allt ganska komplicerade rättsliga frågor som ändå måste ta sin tid. Men nu ligger vi väldigt långt framme. När jag ser positivt på detta är det självklart just positivt att detta arbete ligger så långt framme och att man tar det på så stort allvar. Det är just därför som det är positivt, just därför att det är så allvarligt för alla de kvinnor som utsätts för det. Och det som är

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

problemet är ju att de kvinnor som har dessa problem har dem 24 timmar om dygnet dygn efter dygn.

Men jag vill ändå göra en korrigering, även om vi är överens om mycket här. Den dom som nämndes – den 5 januari år 2000 – känner jag till en del om. Jag kan, utan att gå in närmare på det, säga att det var väldigt speciella förutsättningar i detta fall. Men detta är inte någon normalpåföljd för kvinnomisshandel. Det är ingen tvekan om att domstolarna redan nu ser mycket allvarligt på den här formen av misshandel, och det är ingen tvekan om att fängelse är normalpåföljden i fråga om detta.

Anf. 70 JEPPE JOHNSSON (m):

Herr talman! Sedan 1994 – så länge har jag haft förmånen att vara i denna kammare – har rättsväsendet utsatts för kraftiga besparingar. Det har, som jag och många med mig ser det, ytterligare försvårat kampen mot brottsligheten. Brott mot besöksförbud är ett av de brott som är extra svåra att bevisa. Ofta står ord mot ord.

När det gäller brott mot besöksförbudslagen och andra brott mot kvinnor är det oerhört viktigt att polisen har möjligheter att säkra bevis, bedriva spaning, höra vittnen, m.m. Det krävs mycket resurser för att utreda och beivra dessa brott.

I måndagens Aftonbladet, som jag utgår från att ministern har tagit del av, kan man läsa om att rättsväsendet är en krisbransch. Finns det något annat ord? 85 % av brotten skrivs av. Det gäller också våld mot kvinnor. Nej, de skrivs kanske inte av, men de tar väldigt lång tid.

Jag ska citera vad som står i en artikel, så får vi tänka oss vad som finns bakom.

”Hon misshandlades – väntade i nio månader. Agneta, 52, Sundsvall, misshandlades av sin före detta sambo. Mannen dömdes till tre månaders fängelse och överklagade. Ny rättegång dröjde knappt ett år. Då fastställdes straffet. En vecka före den första rättegången fick Agneta beskedet att den skulle skjutas upp tre månader på grund av utbildning.

– De här männen har en övertalningsförmåga som får en att vilja ta tillbaka anmälan under tiden man får vänta.”

Detta är ett enda litet stickprov. Jag är övertygad om att ministern läste den här tidningen. Den var ju intressant för ministern med många synpunkter.

Ministern har ju inte haft möjlighet att påverka det anslag som vi ska fatta beslut om snart. Jag tycker att det är alldeles för lågt. Vad tycker ministern, och är ministern beredd att verka för ett högre anslag till rättsväsendet?

Anf. 71 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill först säga att jag har läst artikeln. Jag är också medveten om att regeringen gör sin största satsning någonsin på rättsväsendet. Men för att betona allvaret i det framgår det också av budgetpropositionen att man ska se över vad som händer om dessa medel trots allt inte är tillräckliga.

Men det är inte bara pengar som behövs, utan det finns många andra saker att göra. Jag träffade i går Anders Eriksson. Han har inlett ett moderniseringsprojekt där massor av olika intressanta förslag diskuteras. Jag kan säga att många av dessa saker kommer att utredas närmare, och det

finns många saker att göra. Ett bevis på detta, bl.a. när det gäller handläggningstiden, har ju redan kunnat konstateras i Jönköping och i Handen, där man har kortat tiderna avsevärt. Om någon politiker, oavsett partitillhörighet, för några år sedan sagt att man skulle kunna förkorta handläggningstiden på så kort tid, så tror jag att man hade blivit utsatt för mycket kritik från olika håll. Men det har bevisligen gått. Och jag är övertygad om att förutsättningarna finns inte bara i Handen, Jönköping och Örebro där det också pågår. En av de första sakerna som jag ska göra är att besöka Jönköping för att närmare sätta mig in i detta. Men jag är övertygad om att många saker kan göras, utöver de medel som behövs.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:20
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

15 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2000/01:22 till skatteutskottet

16 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
2000/01:27 En ny statistiklagstiftning
2000/01:31 Vissa förmögenhets- och punktskattefrågor, m.m.

Motioner
med anledning av prop. 2000/01:9 Exportkontroll m.m. av produkter
med dubbla användningsområden
2000/01:U1 av Lars Ohly m.fl. (v)
2000/01:U2 av Marianne Andersson och Agne Hansson (c)
2000/01:U3 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)

17 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 26 oktober

2000/01:65 av *Anders G Högmark* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polissituationen
2000/01:66 av *Hillevi Larsson* (s) till miljöminister Kjell Larsson
Oljeutsläppen i Östersjön
2000/01:67 av *Sven Bergström* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg
Hanteringen av slaktavfall och djurkadaver

2000/01:68 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsminister Göran Persson
Dödsstraffet

2000/01:69 av *Anne-Katrine Dunker* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Avdragsregler för sponsring

2000/01:70 av *Lena Ek* (c) till socialminister Lars Engqvist

Kvaliteten i förlossningsvården

2000/01:71 av *Kia Andreasson* (mp) till miljöminister Kjell Larsson

Utbyggnad av flygplatser

2000/01:72 av *Per Westerberg* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Telelagen, YGL och EU-kommissionen

2000/01:73 av *Per Westerberg* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Det statliga ägandet i OM

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 november.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 27 oktober

2000/01:137 av *Gudrun Lindvall* (mp) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Naturreservat i Stockholmsregionen

2000/01:138 av *Ann-Kristine Johansson* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Ansvar för gamla dammar

2000/01:139 av *Åke Sandström* (c) till kulturminister Marita Ulvskog

Principerna för TV-produktionen

2000/01:140 av *Ester Lindstedt-Staaf* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Bedömningen av permanent uppehållstillstånd

2000/01:141 av *Charlotta L Bjälkebring* (v) till kulturminister Marita Ulvskog

Mediesamarbete mellan de nordiska länderna

2000/01:142 av *Charlotta L Bjälkebring* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky

Mediesamarbete mellan de nordiska länderna

2000/01:143 av *Charlotta L Bjälkebring* (v) till statsrådet Britta Lejon

Mediesamarbete mellan de nordiska länderna

2000/01:144 av *Roy Hansson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Mervärdesskatt

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 november.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 11 § anf. 38
(delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 §	Avsägelse	1
2 §	Kompletteringsval till EU-nämnden	1
3 §	Ledighet, m.m.	1
4 §	Meddelande om EU-debatt.....	1
5 §	Meddelande om aktuell debatt	2
6 §	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
7 §	Svar på interpellation 2000/01:1 om Österrikesanktionerna	4
	Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	4
	Anf. 2 STEN ANDERSSON (m).....	5
	Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	6
	Anf. 4 STEN ANDERSSON (m).....	7
	Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	7
	Anf. 6 STEN ANDERSSON (m).....	8
	Anf. 7 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	8
8 §	Svar på interpellation 2000/01:45 om Ilascu-gruppen	9
	Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	9
	Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd).....	10
	Anf. 10 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	11
	Anf. 11 MARGARETA VIKLUND (kd).....	11
	Anf. 12 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	12
	Anf. 13 MARGARETA VIKLUND (kd).....	12
9 §	Svar på interpellation 2000/01:34 om trafficking.....	13
	Anf. 14 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	13
	Anf. 15 EWA LARSSON (mp).....	14
	Anf. 16 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	15
	Anf. 17 INGER RENÉ (m)	16
	Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	17
	Anf. 19 EWA LARSSON (mp).....	17
	Anf. 20 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	19
	Anf. 21 INGER RENÉ (m)	19
	Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	20
	Anf. 23 EWA LARSSON (mp).....	21
	Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	21
10 §	Svar på interpellation 2000/01:38 om aborter i Sverige	22
	Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	22
	Anf. 26 RIGMOR STENMARK (c)	23
	Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	24
	Anf. 28 RIGMOR STENMARK (c)	24
	Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	25
	Anf. 30 RIGMOR STENMARK (c)	26
11 §	Svar på interpellation 2000/01:32 om åtgärder mot s.k. ungdomsrån.....	26
	Anf. 31 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	26
	Anf. 32 STEN ANDERSSON (m).....	28

Anf. 33	GUN HELLSVIK (m)	29
Anf. 34	JEPPE JOHNSSON (m)	30
Anf. 35	MAUD EKENDAHL (m)	31
Anf. 36	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	31
Anf. 37	STEN ANDERSSON (m)	32
Anf. 38	GUN HELLSVIK (m)	33
Anf. 39	JEPPE JOHNSSON (m)	33
Anf. 40	MAUD EKENDAHL (m)	34
Anf. 41	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	34
Anf. 42	STEN ANDERSSON (m)	35
Anf. 43	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	35
12 §	Svar på interpellation 2000/01:35 om narkotika på fängelser	36
Anf. 44	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	36
Anf. 45	MAUD EKENDAHL (m)	37
Anf. 46	GUN HELLSVIK (m)	38
Anf. 47	JEPPE JOHNSSON (m)	38
Anf. 48	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	39
Anf. 49	MAUD EKENDAHL (m)	39
Anf. 50	GUN HELLSVIK (m)	40
Anf. 51	JEPPE JOHNSSON (m)	41
Anf. 52	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	41
Anf. 53	MAUD EKENDAHL (m)	41
Anf. 54	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	42
13 §	Svar på interpellation 2000/01:36 om herrelösa fastigheter	42
Anf. 55	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	42
Anf. 56	RIGMOR STENMARK (c)	43
Anf. 57	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	44
Anf. 58	RIGMOR STENMARK (c)	44
Anf. 59	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	45
Anf. 60	RIGMOR STENMARK (c)	45
Anf. 61	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	46
14 §	Svar på interpellation 2000/01:46 om besöksförbudslagen	46
Anf. 62	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	46
Anf. 63	JEPPE JOHNSSON (m)	47
Anf. 64	GUN HELLSVIK (m)	48
Anf. 65	MAUD EKENDAHL (m)	48
Anf. 66	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	49
Anf. 67	JEPPE JOHNSSON (m)	50
Anf. 68	GUN HELLSVIK (m)	51
Anf. 69	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	51
Anf. 70	JEPPE JOHNSSON (m)	52
Anf. 71	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	52
15 §	Hänvisning av ärende till utskott	53
16 §	Bordläggning	53
17 §	Anmälan om interpellationer	53
18 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	54

Prot. 2000/01:20 27 oktober	19 § Kammaren åtskildes kl. 12.15.	55
--------------------------------	---	----
